Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 123 (13842) | 1972 оной майн 27, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ҮНДЭР УРГАСЫН ТҮЛӨӨ ҮДЭР БҮРИ ТЭМСЭХЭ!

Хабарай тарилга хаһа сагтань дүүргэхэ. Ургасын хойноһоо оролдосотойгоор харууһалха. **Таряалан, сабшалан, бэлшээреэ үдэр һүнигүй уһалха.**

ЗАРАА ҺАЙНААР УҺАЛАЯЛ

...уурта дайралдадаг манай республикын ажахынуудта ...бшалан, бэлшээри уһалха гээшэ айхабтар ехэ аша ту...нинь элитэ. Республикын түрүү ажахынууд уһалаг...таа ургаса ехэтэй ургамалнуудые тарижа, сабшалангаа ...уулжа, горитой амжалта жэл бүри туйлана.

...аймагай «Родина», Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра», ...гай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд болон бусад ажахы...лан, сабшалан уһалжа, ороохо таряанай, хартаабха болон ...ургаса нилээд дээшэлүүлнэ. Мүнөө жэлдэшье эдэ ажа...раа оролдосотойгоор уһалжа байнхай.

...правительствын саг үргэлжын анхаралаар, дэмжэлгээр ...колхоз, совхозуудта уһалууриин газар жэл бүри үргэд...рһэн наймадахи табан жэлэй туршада уһалууриин ...ые шэнэдхэн заһабарилха, шэнээр бариха, намаг ха...тэ 26 миллион түхэриг гаргашалагдаһан байна. Шэнэ ...й түрүүшын жэлдэ энэ шухала хүдэлмэридэ аяар 11 ...үхэриг хэрэглэгдээ.

...дын ашаар республикын колхоз, совхозууд уһалууриин ...һээ 167 мянга гаран гектар ундалуулха аргатай бо...на булуур станцинуудай хүсөөр гол горхонуудай захаар... ехэ газар уһалжа болохо гээшэ.

...а уһалууриин газар үргэдхэхэ хүдэлмэри бүри ехэ дэ... ябуулагдажа, 1975 ондо тэрээндэ 20 миллион түхэриг ...хаар хараалагданхай. Мүн жэл бүри намаг налхи газар ...гдажа, эдлүүридэ оруулагдаха ушартай.

...үрын энэ ехэ туһаламжые хүсэдөөр хэрэглэжэ, уһалаг...лан, сабшалан, бэлшээрэе зүбөөр ашаглаха, нэгэшье гек...гүй үлөөхэгүй гээшэ колхоз, совхоз бүхэнэй хүтэлбэри...тэндэхи мэргэжэлтэдэй эгээн шухала хэрэг.

...ото байдал хараад үзэхэдэ, олохон ажахынуудай хү...д уһалагдадаг газарһаа хүсэд, баян ургаса абажа ша... бүри нилээд ехэ таряалангаа ундалуулангүй орхино. ...үнгэрэгшэ жэлдэ аяар 8 мянган гектар таряалан уһалаг.... Илангаяа Загарайн, Бэшүүрэй, Улаан-Үдын аймагууд...уһалха хүдэлмэри хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэһэн юм. ...сасаха түхеэрэлгэнүүд, булуур станцинууд жэл бүри ...глэгдэнэ.

...ондо сагай уларилай хэды таагүй, май һарада хура бо...тай ороогүй байбашье, урдынхидал адли таряалан уһалха ...хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Республика дотор соносхог...агай хоёр һарын туршада уһалууриин системэнүүдээр ...гаран гектар газар уһалагдаха байбал, мүнөө арайхан ...д мянган гектар ундалуулагдаад байнхай. Илангаяа бу...цинууд мууса хүдэлгэгдэнэ. Республикын ажахынуудта ...300 булуур станциин миил 146-ниинь хүдэлгэгдөө нэрэ...жэ энэ хабартаа булуур станцинуудаар хорёод мянган гек...дахаар хараалагдаһан һаа, тэрэнэй гурбанай нэгэ хубинь ...улагдаад байна.

...уһалха хүдэлмэри илангаяа Хориин, Улаан-Үдын, Зага...ууудай ажхынуудта аали нобшоор ябуулагдана. Олохон ...газараа уһалангүйгөөр тарилга хэнэ. Жэшээнь, Хориин ...дэ-Тайлсын совхозойхид мүнөө хүрэтэр 500 гаран гек...ангаа уһалаагүй байһаар. Мүн энэ аймагай Хориин болон ...озуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд таряалан уһалал...йхидал адли тооногүй, нэгэшье гектарыень ундалуулаа...ар.

...э шэнэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ таряалан, сабшалан...эрид дээшэлүүлхэ уялгануудые колхоз, совхозуудай ме...ууд, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд абаһан байна. Энээ...лтэ нэн түрүүн газараа һайнаар уһалһанһаа дулдыдаха ...у. Юуб гэхэдэ, энэ хабартаа хура бороо бага байжа, газар ...й. Мүн июнь һарадашье бороо бага байхаар хүлеэгдэнэ. ...газар уһалха хүдэлмэридэ хүнүүдые, техникэ олоор таби...нь һайнаар эмхидхэхэ гээшэ мүнөөдэрэй эгээл шухала ...лоно.

...үедэ хартаабха, куузику, кукуруза тариха газарые заабол ...лтэ табигдана. Энэ хүдэлмэриие али бүхы аргаар оньһо... бураздаа гаргаха түхеэрэлгэтэй тракторнуудые олоор ...уһа жэгдээр таразха, энэ түрүү арга хаа хаанагүй үргэ...эгдэхэ ушартай. Гэхэтэй хамта ажахы бүхэндэ газар уһа...нүүдые олоор хабаадуулха, тусхай субботнигуудые, воск...е эмхидхэхэ болоно. Энэ талаар колхоз, совхозуудай ..., сомоной Соведэй гүйсэдкомууд ойлгууламжын, эмхид... хүдэлмэри зоной дунда ябуулха уялгатай.

...жэлнүүдтэ ажахынууд булуур станцинуудые, уһа саса...элгэнүүдые олоор абаһан байха юм. Энэ техникые бүхы...барилжа, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ талаар колхоз, ...й инженернүүд, мелиораторнууд сэхэ харюусалгатай. ...е гектар газар уһалангүй орхихогүй, үндэр ургасын тү... бүхэндэ тэмсэхэ гээшэ мүнөөдэрэй дайшалхы хэрэг мүн.

АЖАЛНАЙ УРАГШАТАЙ

Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ манай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд хабарайнгаа тарилгада хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхи гуримтайгаар ороһон байна. Ажахымнай механизаторнууд бүри майн 10-да эртын ороохото ургамал тарижа дүүргээ. Хабарайнгаа тарилгые ойрын 2—3 үдэрэй туршада дүүргэхэ зорилготой таряашаднай ажаллажа байнхай.

Бүри майн тэнгээр механизаторнууднай 600 гаран гектарта шэниисэ тарижа дүүргэһэн юм. Энэ халуун хаһада механизаторнууд Е. Очиров, Г. Самаганов, Б. Соктоев, С. Попов, В. Батуев илангаяа шалгараа. Эдэ нүхэдэй бүтээһэн ажал хододоо үндэрөөр сэгнэгдэнэ. Мүнөө манда 374 гектарта ешмээн, 277 гектарта горох таригдаа. 1.401 гектарта обёос тарижа дүүргэхэмнай. 576 гектарта силостэ холисо тариха байбал, 400 гектартань таригданхай. Паар хахалалга ажахыдамнай мүн һайн ябана. Һаянай байдалаар 300 гектарта паар хахалагдаба.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ,
XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.
Захааминай аймаг.

ОЙРЫН ҮДЭРНҮҮДТЭ ДҮҮРЭХЭ

«Пригородный» совхозой хартаабха ургуулагшад хабарайнгаа тарилга эмхи гуримтайгаар эхилһэн юм. Халуун хаһада хүдэлгэхэ оньһон техникэ эртэнһээ эрхим сэгнэлтэтэйгээр заһабарилагдаһан, полиин хүрьһэндэ аммиачна селитрэ суперфосфат хоёрые холижо оруулаа.

Мүнөө ажахыда хартаабха һуулгаха хүдэлмэри түргэндөө оронхой. Энэ халуун үедэ гурбан агрегат ажаллана. Агрегадые даагшаар Афанасий Никитович Шубин хүдэлнэ. Энэ нүхэр дүй дүршэлтэй механизатор гэжэ нютаг соогоо суутай болоһоор үнинэй. Афанасий Никитович даажа абаһан ажалдаа ханамжатайгаар хандадаг ёһотой хүдэлмэришэ бүхэриг хүн гэжэ нүхэдынь сэмэгорхон хөөрэлдэдэг юм. Тарилгада сүлөөгүй ажаллажа байһан агрегадые үрэһөөр таһалгаряагүйгөөр хангахын түлөө автомашинын жолоошон Талгат Ахметов ехэтэ оролдоно. Шубинай агрегат халаан бүриингөө даабариие 120 процент дүүргэнэ.

Анатолий Гаврилович Мокеевэй хүтэлбэрилдэг агрегат мүн үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэжэ, эрхимүүдэй тоодо оронхой. Хартаабха һуулгаха оньһон түхеэрэлгые һайнаар хүдэлгэхын тула машинист И. Ф. Полиницын оролдоно.

Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ тус ажахы 200 гектарта хартаабха тариха юм. Мүнөө эндэ 100 гаран гектарта хартаабха һуулгагдаад байна. Ойрын хоёр—гурбан үдэрэй туршада хартаабхынгаа тарилгые эрхим шанартайгаар дүүргэхэ гэжэ эндэхи механизаторнууд эрид шиидэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: агрегадые даагша А. Н. Шубин, машинистнүүд Н. Митрофанов, Ю. Горюткин ажалдаа.

А. ШУЛУНОВ.

ХАРТААБХАЯА ТАРИЖА ТҮГЭСХӨӨ

Василий Яковлевич Суворовой даадаг звено хартаабхын баян ургаса хуряажа абадагаараа ажахы соогоо мэдээжэ юм. Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ тус коллектив 50 гектарта хартаабха тариха, гектар бүриһөө 150 центнер ургаса хуряажа абахаар эрмэлзэнхэй.

Звено хабарайнгаа тарилгада эрхим бэлэдхэлтэй ороо. Тарилга хэхэһээ урда хартаабха ургуулагшад поли дээрээ 200 тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргажа тараагаа. Энэ һарын тэнгээр звено хартаабхаяа тарижа эхилһэн. Эдэнэй мэдэлдэ мөөртэй хоёр трактор, хартаабха таридаг «СН-4Б» түхэлэй хоёр түхеэрэлгэ бии.

— Звеногой гэшүүд габшагай бэрхээр ажаллажа, ажахы соогоо эгээн түрүүн хартаабхаяа тарижа дүүргэбэ,—гэжэ бригадир нүхэр Попов мэдүүлээ.

А. ХАЛТУЕВ.
Кабанскын аймаг.

ҺҮҮЛШЫН ТАРИЛГА

Ороохо таряанай тогтууритай баян ургаса ургуулдагаараа аймаг дотороо нэгэнтэ бэшэ суурхадаг Торниин совхозой поли дээрэ эдэ үдэрнүүдтэ һүүлшын тарилга хэгдэжэ байна. Тус ажахын бүхы отделениин тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд эртын ороохото ургамалнуудые саг болзортонь тарижа дүүргээд мүнөө обёос, горох тарижа байна. Эндэ түрүү механизаторнууд Николай Харламовай, Пётр Десятовай, Борис Дроздовой, Дмитрий Жаркойн хүтэлбэрилдэг агрегадууд халаанайнгаа даабариие 140—150 процент дүүргэнэ.

В. БАШАРОВ.
Зэдын аймаг.

Сабшалангаа уһалжа үргэлжэлһөөр

Хамтынгаа малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула мүнөө жэлдэ манай ажахы 16 мянган центнер үбһэ абаха зорилготой. Манай колхоз 1200 гектар сабшалантай юм. Тэрэнэй 900 гектарынь уһалагдадаг. Үбһэ ногооной һайн ургаса хуряажа абахын тула луговодууднай эртэ хабарһаа эхилжэ, нуга сабшаландаа 3000 тонно наг шэбхэ гаргажа тарааба. Сабшалан уһалха хүдэлмэри түлэг дундаа. Мүнөө нуга сабшалан дээрэ 12 луговод ажаллана. Һаянай байдалаар манда 300 гаран гектар сабшалан хоёр дахин уһалагдаа. Луговодууд Жана Аяндуев, Жана Эрдынеев, Иван Колесников болон бусад оролдосотойгоор ажаллажа, халаан бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэнэ. Иван Макарович үнинэй амаралтада гараһаншье һаа, шадаха зэргээрээ колхоздоо туһалхые оролдожо байдаг урагшаа һанаатай хүнүүдэй нэгэн юм. Энэ нүхэрнай Ехэ-Горхоной 75 гектар сабшалан уһална.

Үнгэрэгшэ 1971 ондо манай ажахыда 14 мянган центнер үбһэн хуряагдаһан юм. Адууһа малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ хуряажа абахын тула луговодууднай гектар бүриһөө 13 центнер үбһэ хуряажа абахаар шиидэнхэй. Нуга сабшалангаа хаһа сагтань наг шэбхээр үтэгжүүлхэ, уһалха хүдэлмэриие һайнаар хэбэл, үбһэ ногооной һайн ургаса хуряажа болохо гэжэ луговод бүхэн һайн мэдэнэ.

Малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ һайжаруулагдаһан бэлшээри ехэ удха шанартай гэжэ түрүү ажахынууд элирүүлһэн гээшэ. Мүнөө жэлдэ манай ажахыда иимэ түхэлэй бэлшээри Дархата, Шэнэ бууса гэжэ газарта түхеэржэ байнабди. Шэнэ буусада түхеэрһэн бэлшээриеэ хорёолжо дууһаабди. Һайжаруулагдаһан бэлшээридэ 300 тонно наг шэбхэ тараагдаа, уһалагдаа. Үшөө 200 центнер минеральна үтэгжүүлгэ оруулха зорилготойбди. Иимэ бэлшээриин таһалгануудые барихын тула 3000 һургааг отологдожо, бэлэн болгогдонхой. Ойрын үдэрнүүдтэ бүхы хүсэеэ хаяжа, һайжаруулагдаһан бэлшээриеэ түхеэржэ дууһаха зорилготойбди. Энэ хэрэгтэмнай манай шеф — авто-заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ,
Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.
Загарайн аймаг.

...ШҮҮЛЭЙ ...ЭГЭЭР

...эдеэ һайн шанар...м ехээр үйлэдбэ...алшадай эрилтые ...ха хэрэгтэ Тарба...итерска фабрикын ...э анхарал табина. ...лмэришэд халаан ... даабари үлүүлэн ...эрмэлзэнэ. Энэ хү...ө бэелүүлжэ шада...

... Михайловна Попо... бригадын хүдэлмэ... хэдэг юм. Эдэнэй ...һэн амтата конфе...алшад ехэ дуратай...ан абадаг. Эдэнэр ...а шанар улам һай... түлөө оролдоно. ...нгөө даабари 10— ...р үлүүлэн дүүргэ...ээ түрүү ажалай ...э харуулна. Баян ... ажалша бэрхэ хү... амжалта туйлаһан ...уу.

...Поповагай бригада...г М. М, Батурина, ...унина, М. Н. Сапо...д хүдэлмэрнин хэ...эргэжэл шудалһан. ...аршье сагай ушар...өөе һэлгэхээр бэлэн ...эр туйлаһан амжал...адань улам арьбад...шагайгаар хүдэлнэ. ... жэлэй ойн һайндэ... бэлэгүүдтэйгээр уг... хүн бүхэн оролдо...

...УД ДЭЭРЭ: брига...Попова (зүүн гарһаа) ...э А. Д. Чебунинагай ... шанарые шалгана; ...гшэ М. Н. Сапо...етэнүүдые хайрса...салжа байна.

...АГАЙ фототекст.

45 ХОНОГООР УРИДЛАБА

Түсэбтэ табан жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Сотниковой шубуушанай фабрикын хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр оролсожо, нилээд ехэ амжалта туйлана. Жэлэй түрүүшын хахадай түсэбые болзорһоонь 45 хоногоор уридшалан дүүргээ. Фабрикын коллектив 10 миллион 600 мянган үндэгэ тушаажа, зургаа һарын түсэбые 580 мянган үндэгөөр үлүүлээ гэхэ гү, али нёдондонойхидо орходоо 2,5 миллион үндэгэ үлүү тушаагаа.

Мүн тиихэдэ Сотниковой фабрикын хүдэлмэришэд шубуунай мяха тушааха түсэбөө баһал болзорһоонь урид дүүргэһэн байна. Эдэнэр хахад жэлэй туршада 1200 центнер мяха тушааха түсэбтэй байбал, тэрэнээ 1216 центнертэ хүргэжэ шадаба.

ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй алдарта ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон тус фабрикын олохон ажалшад габшагай ажалаараа шалгарна. Шубуушан Елизавета Агапитова шэнэ жэлэй эхинһээ шубуун бүриһөө 95 үндэгэ абаһан байна. Мүн тиихэдэ Анна Зайцева, Зоя Борисова, Анна Лычковская гэгшэд тус тустаа шубуун бүриһөө 87-87 үндэгэ суглуулаа.

Зинаида Ковалева Анастасия Куклина хоёр шубуунай 13 мянган дальбараа 3 һарын туршада эрхимээр харууһалжа, тэдэнэйнгээ 99,8 процентыень бүрин бүтэн түлжүүлжэ шадаһан.

Сотниковой шубуушад хахад жэлэй дүүрэтэр үшөө 3 миллионһоо үсөөн бэшэ үндэгэ, шубуунай 250 центнер мяха гүрэндэ тушааха зорилго урдаа табяад, бүри эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна.

Улаан-Үдын аймаг. **А. НАГАСЛАЕВ.**

СОВЕТ-АМЕРИКАН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

Совет-американ хөөрэлдөөнүүд майн 25-да Кремль соо боложо үргэлжэлөө. Энээндэ Совет талаһаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Америкын талаһаа — Америкын Холбоото Штадуудай Президент Ричард Никсон хабаадаба. Советскэ Союз Америкын Холбоото Штадууд хоёрой хоорондын худалдаа наймаанай ба экономическа асуудалнуудта мүнөө үдэрэй хөөрэлдөөнэй гол анхарал хандуулагдаа. Хөөрэлдөөн бүтэмжэтэй, тодорхой оршон байдалда үнгэржэ байна.

Далай соо, тэрээн дээрэхи агаарай дайдада тулалданай бололгые зайсуулха тухай асуудалаар СССР-эй правительствын ба США-гай правительствын хоорондын хэлсээндэ энэ үдэр гар табиха гэжэ мүн лэ шиидхэгдээ.

А. Н. КОСЫГИН У. РОДЖЕРСТОЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин США-гай гүрэнэй секретарь У. Роджерстой майн 25-да Кремль соо уулзажа, СССР-эй ба США-гай хоорондын худалдаа наймаанай-экономическа харилсаа холбооной асуудалнуудаар хөөрэлдэбэ.

Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. К. Байбаков, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын туһалагша Ю. В. Чирсов, США-гай Президентын туһалагша П. Флэниган хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

Совет-американ хэлсээндэ гар табигдаба

Далай соо, тэрээн дээрэхи агаарай дайдада тулалдаанай бололгые зайсуулха тухай асуудалаар СССР-эй правительствын ба США-гай правительствын хоорондын хэлсээндэ майн 25-най үдэр Кремль соо гар табигдаа.

1971 оной октябрь, 1972 оной май соо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ тодорхойлогдоһон энэ хэлсээн уласхоорондын эрхын гол ёһонууд ба гуримуудтай зохилдуулан, хоёр ороной сэрэгэй корабльнуудай тамаралгын, самолёдуудай ниидэлгын аюулгүй байдал хангаха зорилготой. Нүгөө талын корабльнууд ба самолёдуудта һаад ушаруулжа, аюул тохёолдуулжа боломоор ябуулганuудые али али талын корабльнуудай ба самолёдуудай зүтһөө гаргуулхагүй гэһэн хоёр талын уялганууд тус хэлсээн дотор хараалагданхай. Тэрэшэлэн шухала болоһон тодорхой хэмжээнүүдые хаража үзэхэ зүбшэлгэнүүдые хэхэ, комисси томилхо гэжэ хараалагдана.

Энэ хэлсээндэ СССР-эй Далайн-Сэрэгэй Флодой ахамад командалагша, Советскэ Союзай флодой адмирал С. Г. Горшков, США-гай далайн министр Дж. Уорнер гэгшэд гар табиба.

(ТАСС).

ТАШКЕНТЫН ЕХЭ ЭКРАН

ТАШКЕНТ. (ТАСС). 40 гаран гүрэнэй тугууд Узбекистанай нииспэл дээрэ далбаба. Азиин ба Африкын оронуудай хоёрдохи уласхоорондын кинофестиваль эндэ нээгдэв. Тус фестивальда Европын ба Америкын хорин ороной кинематографистнууд айлшадай гуримаар хабаадана.

Харалгын программада уран һайханай ба документальна зуу шахуу фильмүүд оруулагданхай. Харалга «Арадуудай эб найрамдалай, социальна дэбжэлтын ба сүлөөтэ байдалай түлөө» гэһэн уряа доро үнгэржэ байна. Совет киногой мастернууд СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан зохёол бүтээлнүүдые харуулхаар табиба.

Ташкентын уулзалгын ехэ удха шанар тухайда Индиин гүрэнэй министр Нандини Сатпати, Сенегалай кинорежиссер ба уран зохёолшо Полен Виейра, Египедэй киноактриса Зизи Аль Бадрауи, «Монголкино» гэжэ студиин ахамад редактор С. Дашдоро, Гвинейн кинорежиссер Абдуллай Дабо гэгшэд хэлээ.

Кинорежиссер Г. Н. Чухрай фестивальда хабаадагшад ба айлшадта үнэн зүрхэнэй амаршалгын үгэ дамжуулба.

Партийна организацинуудhaa мэдээсэнэ

ГУРИМ ШЭНЭЛЭГДЭЭ

Ажахын коллективүүдэй 1972 оной социалис мүрысөөнэй гурим нёдондонойхидо орходоо нилээд шэнэдхэн хубилгагдаа. Илангаяа мүрысөөндэ илагшадые материальна талаар урмашуулха асуудалда хубилалта горитой бии. Жэшээнь, жэлэй туршада үнеэн бүриhөө 6.000 килограммhаа дээшэ hү haahан haалишан бүхэн «Океан» түхэлэй холодильнигаар шагнагдахэ байна. Тиихэдэ 5.000 килограммhаа дээшэ hү haагшад 120 түхэригэй мүнгэн шанда хүртэхэ юм. Кварталай туршада үнеэн бүриhөө 1.250 килограмм hү haahан haалиин фермын коллективтэ дамжуулгын Улаан туг 60 түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулагдаха зэргэтэй. Улаан тугта хүртэhэн фермые даагша, мүн үнеэдые адуулагшад шан абаха жэшээтэй.

Тэрэшэлэн механизаторнуудай, шофёрнуудай, барилгашадай мүрысөөнэй гуримда хубилалта оруулагдаа. Тиихэдээ шэрэhэн ашаанай, алмаhан бензин ба тоhоной, запчастин хэмжээн, техникэ заhабарилгын шанар болон болзор гэхэ мэтэ хараада абтаха юм.

Ажалай габшагайшуулые магтаха, солынь дуудаха хэрэгтэ анхарал онсо хандуулагдаа. Социалис мүрысөөндэ мэргэжэл бүхэнөөр илажа гарагшын нэрээр ажахын түб hууринда алдар солын Улаан туг хиидхүүлэгдэхэ байна.

Мүрысөөнэй шэнэлэгдэhэн энэ гурим ажахын дирекциин, партбюрогой, профсоюзай рабочкомой нэгэдэмэл заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, хүсэндөө ороhон байна.

С. ХАЛТУЕВ,
Улаан-Үдын аймагай «Байкал» гэжэ hуралсалай ажахын партбюрогой секретарь.

ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИ ҺАЙЖАРУУЛХА

Лекционно пропаганда болон ниитэ-политическэ хүдэлмэри улам hайжаруулха хэмжээнүүд тухай асуудал Улаан-Үдын мяхаконсервын комбинадай парткомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Ажалшадай дунда лекци уншаха, ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха хүдэлмэри hүүлэй үедэ яhала hайжараа гэжэ тэмдэглэгдээ. Ниитэ-политическэ мэдээсэлэй клуб хүдэлнэ, ленинскэ пятница эмхидхэгдэнхэй. Хүдэлмэришэдэй үмэнэ предприятиин хүтэлбэрилэгшэд политическэ мэдээсэл, элидхэл хэжэ байдаг гуримтай болонхой. Комбинадай коллективэй дунда 38 политинформатор, 70 агитатор хүдэлжэ байдаг, орон доторoo, харин оронуудта боложо байhан hонинуудые ажалшадта ходо дуулгана.

Гэхэтэй хамта зарим тээгүүр, илангаяа колбасна, мал үүсэлдэг заводуудай, холодильнигай коллективүүдэй дунда политическэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана гэhэн шүүмжэлэл болоо.

Г. ХАРЧЕНКО.

ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺУРАЛСАЛ

ЗАРИМ ДҮНГҮҮД

— Манай Ахын аймагай партийна эхин организацинууд коммунистнуудай марксистско-ленинскэ hуралсалые энэ жэлэй туршада шадамараар эрхилхэ, зүб мүрөөрнь шэглүүлхэ гэжэ яhала оролдоо гээшэ.

Һуралсалай жэлэй эхилхэдэ, аймаг доторнай 14 эхин политhургуулинууд, марксизм-ленинизмын үндэhэн суртал шудалха 10 hургуули, 4 теоретическэ семинар бии болгогдоод, тэдэндэ 400 шахуу хүн hуралсаа. Тэдэнэй 280-ниинь партиин гэшүүд. Гадна, Ахын экспедициин байрладаг Мон тосхондо коммунис ажалай hургуули эмхидхэгдэжэ, тэндэ 117 хүн hуралсаа. Тиихэдэ партийна, ажахын эдэбхитэдэй hургуули, КПСС-эй райкомой дэргэдэ эмхидхэгдэhэн экономическа семинар хүдэлөө. Тэдэндэ хамтадаа 90 гаран хүтэлбэрилхы хүнүүд hуралсаhан байна.

Һуралсалай жэл саг соогоо, эмхидхэл hайнтайгаар эхилээ hэн. Эхин партийна организацинуудта, пропагандистнарта туhаламжа үзүүлхын тула партиин райком хүтэлбэрилхы нүхэдые колхозуудта эльгээгээ. Тэрэнhээ гадна, партиин райкомой партийна кабинедэй дэргэдэ эмхидхэгдэhэн методическа соведэй гэшүүд политhургуулинуудай хэшээлнүүдтэ ерэжэ, шалгалта хэдэг, пропагандистнарта хэрэгтэй сагтань заабари, зүбшэл үгэдэг, туhалдаг байгаа. Жэшээлхэдэ, методическа соведэй гэшүүн нүхэр Ц. И. Цыбденов аймагай хэлхээ холбооной таhагай дэргэдэхи политhургуулиин хэшээлнүүдые хинаа. Тииhэнэй удаа нүхэр Цыбденов Ц. И. пропагандистдашье, эхин партийна организациин секретарьташье туhатай материал бэлдэhэн, аймагай «Малшан» газетэдэ тунхаглаhан юм. Гадна, нүхэд Х. Х. Хантаев, С-Д. Л. Бакшаханов, А. Ш. Аюшеева болон бусад колхозуудай, эмхи зургаануудай политhургуулинуудта хэшээлнүүдтэ ороhон, шалгалта хэhэн байна.

Аймагай олохон эхин партийна организацинууд коммунистнар ба партийнабэшэ хүнүүдэй марксистско-ленинскэ hуралсалда гол анхаралаа хандуулжа, hуралсалай жэлые амжалтатайгаар түгэсхэhэн юм. Тэдэнэй тоодо «50 лет Октября», «Коммунизм», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай, Орлигой дунда hургуулиин эхин партийна организацинууд оролсоно. Эдэнэрэй политическэ hургуулинуудай хэшээлнүүд нэгэтэшье шалтаггүйгөөр таhалдадаггүй, шагнагшад эдэбхитэйгээр hуралсадаг байба. Парткомой, партбюронуудай заседанинууд дээрэ коммунистнарай hуралсал тухай асуудалнууд зүбшэгдэжэ, алдуу эндүүнүүд заhагдажа, залагдажа байдаг заншалтай. Нэрлэгдэhэн партийна организацинууд пропагандистнарта hайн туhаламжа үзүүлжэ байдаг. Тэдэндэ ямар туhаламжа хэрэгтэй байнаб, тэдэниинь саг соогоо тодорхойлдог.

Хэды тиигэбэшье аймаг дотор коммунистнар ба партийнабэшэ хүнүүдэй политhуралсалда горитойхон дутуунууд бии гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Зарим эхин партийна организацинууд энэ хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандана. Тиигэжэ хэшээлнүүд таhалдадаг, шагнагшадшье hуралсалдаа хайша хэрэг хандаха, ямаршье шалтагаангүйгөөр хэшээлнүүдhээ гээгдэхэ ушар үзэгдэнэ. Жэшээ болгон аймагай Соведэй гүйсэдкомой эхин партийна организациие абаад үзэе. Эндэ партбюрогой секретаряар финансын таhагые даагша нүхэр Д. Г. Жаргалов hунгагданхай юм. Үнгэрhэн hуралсалай жэлдэ эндэхи зоной hуралсал угаа муугаар үнгэрөө. Эндэхи коммунистнар, партийнабэшэ хүнүүд бултадаа нэгэ гэр соо hуужа ажалладаг юм. Теэд политhургуулиингаа хэшээлдэ суглараа гэжэ үгы. Хэн нэгэн элдэб шалтаг бараад лэ урид гэртээ хариhан гү, али үгы байха. Пропагандистнараар эндэ яhала шадамар, мэргэжэлтэй нүхэд байгаа. Пропагандист хэшээлээ үнгэргэхөө ерээд, шагнагшадаа хүлеэжэ ядаад, хооhоор бусаха ушар олон дахин үзэгдэдэг hэн. Эдэ дутуу дунданууд тухай партиин райкомой зүгhөө партбюродонь оло дахин хэлэгдэбэшье, биратай юумэн болоогүй.

«Улаан-Аха» колхозой, ажалшадай эрилтэ хангадаг комбинадай эхин партийна организацинуудта коммунистнарай, партийнабэшэ хүнүүдэй hуралсалда дутуунууд ушараа.

Тиигэбэшье бүхы дээрээ 1971—1972 оной hуралсалай жэлые hайн түгэсхэбэбди. Түгэсхэлэй хэшээлнүүдые үнгэргэхын тула олон хүнүүдые партийна организацинуудта ябуулhан байнабди.

Мүн комсомолой политhуралсалдашье түгэсхэлэй хэшээлнүүд үнгэргэгдэнхэй. Үнгэрhэн hуралсалай жэлдэ аймагтамнай 11 политкружогууд эмхидхэгдэнхэй hэн. Тэдэндэ 300 шахуу залуушуул hуралсаа.

Пропагандистнар тухай хэдэн үгэ. Бултадаа аймаг доторнай 53 пропагандист ажаллаба. Тэдэнэй 22-ынь дээдэ hургуулитай зон, 28-ниинь КПСС-эй гэшүүд юм. Тэдэнэй дунда бэрхэ, дүй дүршэлтэй пропагандистнар олон ааб даа. Глафира Панфиловна Григорьева энэ hуралсалай жэлдэ аймагай больницада эмхидхэгдэhэн марксизм-ленинизмын үндэhэн суртал шудалха hургуулиин пропагандистаар ажаллаа. Тэрэ дээдэ эрдэмтэй багша хүн. Хэшээлнүүдтээ ехэ оролдосотойгоор бэлдэдэг, партийна даабаридаа анхаралтайгаар хандадаг. Нэгэшье хэшээл таhалдаагүй, жэлэй программа амжалтатайгаар шудалагдажа, шагнагшад hайн hуража гараhан байна.

Пропагандистнар нүхэд Ж. Д. Самбялов, А. Л. Шарастепанов, Д. Б. Будаев, Э. М. Пахутова ба бусад оролдосотой hайнаар ажаллажа гараа.

Үнгэрhэн hуралсалай жэлые дүүргээд байхадаа, шэнэ жэлэй hуралсалые үшөө hайн эмхидхэлтэйгээр эхилжэ, программаяа хүсэд дүүрэн шудалха тухай мүнөөнhөө бодомжолнобди.

В. ГАЛСАНОВ,
КПСС-эй Ахын райкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша.

НАҺАЖААЛ ПРОПАГАНДИСТЫН НЯГТА АЖАЛ

Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүд политическэ hуралсалай жэлэй туршада марксистско-ленинскэ теориие, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые улам гүнзэгыгөөр шудалhан байна. Тиихэдэ «СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые хүдэлмэришэд ба таряашад ехэтэ hонирхожо, шудалhан байна бшуу. Һүүлэй үдэрнүүдтэ политическэ hуралсалай жэлэй дүн гаргалгын хэшээлнүүд город болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта үнгэргэгдэбэ.

«Востоксантехмонтажай» трестын барилга-хабсаралгын управленидэ политическэ hуралсалай жэлэй дүн гаргалгын хэшээл hаяхан болобо.

Дүн гаргалгын хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө пропагандистнууд гол түлэб хөөрэлдөөнүүдые, теоретическэ семинарнууд ба конференцинүүдые, шалгалта үнгэргэдэг юм. Тус барилга хабсаралгын управлениин пропагандист Степан Александрович Кошкин хөөрэлдөө үнгэргэжэ, hуралсалай программые шагнагшад хэр зэргэ ойлгоо юм ааб гэжэ шалгажа үзэбэ.

Энээнhээ урид политическэ hуралсалда хабаадагшадай бүридхэл тухай дурдая. Гол түлэб техническэ дунда эрдэмтэй хүнүүд — бригадирнууд, барилгын участогай начальнигууд, техник-барилгашад жэлэй туршада капитализмын политэкономи шудалhан байна. Тэдэнэй дунда 8 класс дүүргэhэншье хүнүүд бии. Жэшээлхэдэ, участогай начальник Л. К. Суворов 8 класс дүүргэhэн, мүнөө барилгын техникумдэ заочноор hуралсана.

Пропагандист Степан Александрович шагнагшадаа хойно хойноhоонь бодхоожо, асуудалнуудые табина. Үнэ сэнгэй хуули, экономическа хүгжэлтын хуулинууд, социалис үндэhөөр ажахы эрхилэлгын гол удха, нэмэлтэ үнэ, социалис ёhоор ажалые эмхидхэхэ тухай, КПСС-эй XXIV съезд ба ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ тухай гэхэ мэтэ асуудалнуудта шагнагшад харюусаа. Слесарьнуудай бригадир Б. М. Изаксон ажалые научна үндэhөөр эрхилхэ тухай асуудалда харюусахадаа, барилгын управленидэ энэ талаар ямар юумэн хэгдэнэб гэжэ хөөрөө. Харин пропагандистын бусад асуудалнуудта шагнагшадынь гол түлэб зүбөөр харюусаа, дүн гаргалгын хэшээлдэ hайнаар бэлдээ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Пропагандистын лэ табиhан асуудалда шагнагшад тоб байса харюусаад лэ байба. Техник-барилгашан Н. Д. Епишкина, модошо дархашуулай бригадир Н. М. Ковылин, барилгын участогай начальник Б. А. Давыдов, мастер Б. А. Белоусов болон бусадшье жэлэй туршада программаар хараалагдаhан материалнуудые hайнаар ойлгоhоноо харуулба.

— «Участогууднай Улаан-Үдын элдэб районд оршодог. Тиимэhээ тэдэниие суглуулха гээшэ бэлэн бэшэ юм,—гэжэ тус управлениин партийна организациин секретарь Алексей Иванович Беляев хөөрэнэ. Партийна hуралсалай хэшээлнүүд хэр hайнаар ябадаг байгаа юм гээд хэшээлдэ ябагшадые тэмдэглэдэг дэбтэр соо харахада, сантехнигүүдэй бригадын бригадир А. А. Спинуль, мастер Н. Г. Пузырева гэгшэд ехэ олон хэшээлнүүдтэ байгаагүй гэжэ тэмдэглээтэй. Тиихэдэ тус барилга-хабсаралгын управлениин Хяагтада ажалладаг, тэндээ ажаhуудаг мастер политическэ hургуулиин шагнагшадай список соо оруулагданхай байна. Иимэрхүү дутагдал партийна организацида сэхэ хабаатай гээшэ.

Үнинэй коммунист, пенсионер С. А. Кошкин тус управленидэ удаан саг соо экономистаар ажаллаhан, олон жэлдэ политическэ hургуули хүтэлбэрилhэн, дүй дүршэлтэй пропагандист байна. Пенсидэ гарабашье, партийна уялгадаа нарин нягтаар, харюусалгатайгаар хандана.

Зарим тэды дутагдалтайшье hаань, «Востоксантехмонтаж» трестын барилга-хабсаралгын партийна организаци политическэ hуралсалаа гэмгүй хүтэлбэрилөө, хүдэлмэришэд политическэ талаараа нилээд ургаа гэжэ тэмдэглэмээр.

С. ОЧИРОВ.

Таджикистанда Кел[...] шанбе соргын барилга [...] гээр ябуулагдана. Түрүү[...] хэдэн арбаад километр [...] «булад утаhан» татагда[...] на. Гол мүрэн, хада ул[...] тэ тала дээгүүр, 300 кило[...] тэ барилгашад ехэ хүнд[...] шэрнүүдые гаталха юм. [...] магистраль Дунда Ази[...] ва нэгэ бүридэлдэ оруу[...] байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Ка[...]тепроводмонтаж» трестын [...] организациин Николай [...]шенкын хүтэлбэрилдэг [...]шуулай бригада Келиф-[...]бе сорго барилга дээрэ.

ТАСС-ай фото[...]

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

ПОЭДҮҮД — ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ АЙЛШАД

ТАМБОВ. (ТАСС-ай корр.). Химкомбинадай хүдэлмэришэдтэй поэдүүд болон уран зохёолшодой уулзалгаар Тамбовско областьдохи литературын недели эхилээ. СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдана. Энэ недели «Арадуудай холбооной найдамтай тулгуури» гэhэн уряа доро үнгэрхэ юм.

Россин Федерациин автономито республикануудай, Украинын, Туркменистанай, Таджикистанай, мүн бусад союзна республикануудай поэдүүд областиин ажалшадта айлшалжа ерэнхэй. Поэдүүд ба уран зохёолшод Мичуринск, Котовско, Моршанска, Жердевкэ, Уваров болон Кирсанов хотонуудаар, областиин хүдөө hууринуудаар аяншалха.

КОНКУРС МОСКВАДА БОЛОБО

МОСКВА. (ТАСС). Республикын түрүүшын конкурсдо Россин Федерациин 73 городой арадай инструментнүүдээр наадагшад ба дуушад — хамта дүрбэн зуу гаран хүн хабаадалсаха юм. Энээн тухай майн 18-да РСФСР-эй Культурын министерствын коллегиин зүблөөн дээрэ мэдээсэгдэhэн байна.

Конкурс июниин 14-hөө 29 хүрэтэр Москвада үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Тус мүрысөөндэ гол түлэб залуушуул, хүгжэмэй hургулинуудай студентнэр, тэрэшэлэн уран hайханай хаpалгада хабаадагшад ба солистнар хабаадалсаха. Лауреадуудай түгэсхэлэй концерт Чайковскиин нэрэмжэтэ концертнэ зал соо болохо.

(ТАСС).

ХАНИ БАРИСААНАЙ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНА ФАКУЛЬТЕДҮҮД

ХАРЬКОВ. (ТАСС-ай корр.). Дэлхэйн табан зуу миллион хүн зон ород хэлэ мэдэдэг юм байна. Зуу шахуу гүрэнүүдэй студентнэр болон hургуулиинхидта ород хэлэн заагдадаг. Һаяхан Харьковта зарлагдаhан дээдэ hургуулинуудай багшанарай бүхэсоюзна конференци дээрэ эдэ тоонууд дурдагдаа. Тэрээндэ хариинхидай hурадаг факультедүүдтэй ороной ВУЗ-нуудай түлөөлэгшэд хабаадалсаа.

Тиимэ факультет Харьковай университедтэ арбан жэлэй туршада хүдэлжэ байна. Тэрээндэнь дала шахуу ороной 1500 тухай студентнэр hуража гараhан байха юм.

ҮНГЭРЭГШЭ ЖЭЛЭЙХИҺЭЭ ЭРТЭ

КЫЗЫЛ. (ТАСС-ай корр.). Тувын таряашад үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ арбан хоногоор урид шэнииисын, ешмээнэй, обёосой тарилга хэжэ дүүргэбэ. Тэдэнь 200 мянга гаран гектарые эзэлнэ.

Мүнөө колхоз, совхозууд силос болохо кукурузын тарилга хэжэ байнхай. Тэрэнь 30 мянга шахуу гектарта таригдаха. Үрэhэниинь нэгэ жэлэй ногооной ба наран сэсэгэй үрэhэнтэй холигдон таригдана.

ДАЛАЙ ДЭЭРЭХИ БАРИ[...]

БАКУ. (ТАСС). Мезоз[...]дал тээшэ шэглүүлэгдэ[...] түрүүшын скважинын у[...]хэ баhа нэгэ булад тал[...]рилга Нефтяные Камни [...]зарта хэгдэжэ дүүрэбэ. [...]дал табан километр [...] байха бэзэ гэжэ тухайла[...]

Бакуhаа зуун километр[...] оршодог Нефтяные Камни[...]лиг хори гаран жэлэй [...] ашаглагдажа байнхай. [...]гүүр хоёр зуун километр[...]hан дүүжэн хүүргэнүүд [...]ламжаар мянга гаран с[...]нууд үрэмдэгдэнхэй. [...]публика соо гаргагда[...] нефтиин гурбанай нэг[...] юм. Үрэмдэлгын хүдэл[...]гэдхэхын тула шэнэ зам[...]дана, булад талмайнууд [...]гогдоно.

Далай дээрэхи нүтөө[...]гань юрэ бусын юм. Н[...] Камнида түрүүшын таба[...] байшангууд баригдажа [...]

В. И. ЛЕНИН—ССР СОЮЗЫ[...]

50 СССР

Хүн түрэлтэнэй түүхэдэхи түрүүшын, олон үндэhэ яhатанай хүдэлмэришэн, таряашанай социалис гүрэнэй — СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойн гайхамшаг hайндэрэй бэлэдхэл КПСС-эй XXIV съездын заабаринуудай, шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр ябуулагдажа байна.

Манай гүрэниие байгуулгада партиин, арадай вождь В. И. Ленин угаа ехэ габьяатай. К. Марксын, Ф. Энгельсын суртал бодолые В. И. Ленин саашаданъ шадамар бэрхээр хүгжөөн, үндэhэ яhатанай асуудалаар тодо мэргэн hургаал гаргаа, Коммунис партиин национальна политикын научна гол ёhонуудые тодорхойлоо. Марксизм-ленинизм хадаа дэлхэйе революционно ёhоор шэнэдхэлгэдэ национальна асуудалай эзэлхэ hууриие, дүүргэхэ үүргые элирүүлээ, пролетариадай ангиин тэмсэлэй аша туhада, социализмын аша туhада энэ асуудалай таараалдуулагдаха байhые харуулаа.

Элдэб түхэлэй: богоол эзэмдэгшэдэй, феодальна, буржуазна гүрэнүүдэй, тэдэнэй дунда — хүсэн түгэлдэр зонхилхы гүрэнүүдэй, мүн бишыхан гүрэнүүдэй бии байhаниинь дэлхэйн түүхэдэ мэдээжэ юм. Гэхэ зуура, Ленинэй тодорхойлhоной ёhоор ангиин зүрилдөөтэ общество дотор тиимэ гүрэнүүд нэгэ ангиие нүгөөдэ ангиин эзэмдэн дарлаха, үргэн олон ажалшадые богоолшолхо арга байhан.

Капиталай засагые унагааhан Октябриин агуухэ революци шэнэ, социалис гүрэн байгуулаа hэн. Социальна ба национальна дарлалта усадхаха, арадуудай хоорондын эб найрамдал, хани барисаа тогтоохо гэhэн агуухэ гол ёhонууд энэ гүрэнэй туг дээрэ Ленинэй гараар бэшэгдэhэн юм. Совет гүрэнэй мүндэлэлгэ — хамагые илагша марксизм-ленинизмын суртал бодолой бодото бэелэл мүн.

***

В. И. Ленинэй суртал бодолой теоретическэ зохёолнууд, КПСС-эй, аха дүү коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай документнүүд соо гүрэнүүдэй хуби заяан тухай hургаал үгтэнхэй, коммунис общество байгуулалгын үедэ национально-колониальна асуудалые, национально-гүрэнэй хүгжэлтын асуудалнуудые шиидхэхэ замууд заагданхай. Эдэ орёо нарин асуудалнуудые шиидхэлгээр Ленин бүхы наhан соогоо hонирходог байhан. Буржуазна национализмтай, социал-шовинизмтай эбсэшэгүй тэмсэл байдал өөhэдөө ябуулhан юм. Үнгэрhэн зуун жэлэй эсэс багта, удаань «Искрые» ба шэнэ түхэлэй партиие, большевигүүдэй партиие байгуулгын үедэ Владимир Ильич интернационализмын тугые дээрэ үргөө, «арадуудай түрмэ» гэжэ зүб зүйтэйгөөр нэрлэгдэhэн, олон үндэhэ яhатантай Россин оршон байдалда национальна асуудал шиидхэхэ научна зам хараалаа. Социальна, национальна дарлалтаhаа арадуудые сүлөөлхэ тухай, нацинуудай өөрынгөө байдал өөhэдөө тодорхойлхо тухай эрилтэ Ленинэй хүтэлбэрээр зохёогдоhон, партиин түрүүшын программа соо найруулагдаhан юм.

Национальна асуудалаар «Нацинуудай өөhэдынгөө байдал өөhэдөө тодорхойлхо эрхэ тухай», «Национальна асуудалаар шэнжэлхы ажаглалтанууд», «Социалис революци ба нацинуудай өөhэдынгөө байдал өөhэдөө тодорхойлхо эрхэ», «Юниусай брошюра тухай», «Нацинуудай өөрынгөө тодорхойлхо тухай хөөрэлдөөнүүдэй дүн», «Марксизмые хазагайруулга ба империалис экономизм тухай», мүн бусад олон программна зохёолнуудые В. И. Ленин бэшэhэн байна. Ленин дэлхэйн колониальна хүдэлөөндэ национальна асуудалай дүүргэдэг үүргэ, эзэлдэг hуурие бүхы талаарнь шэнжэлхэдээ, «Буржуазна национализм пролетарска интернационализм хоёр хоорондоо эбсэшэгүй харша уряанууд болоно. Эдэ уряанууд бүхы капиталис оронуудта хоёр ангиин угаа ехэ можонуудта хамаатай, хоёр политика баримталдаг байна» гэhэн гол тобшолол хэhэн юм. (Хүсэд суглуулбари, 24-дэхи том, 123-дахи нюур).

Бүхы оронуудай пролетаринарай нягтаар жагсаха, нэгэдэмэл ябуулгануудые хэхэ шухала байhые Ленин, парти теоретическэ талаарнь тайлбарилhан, бодото дээрэнь тодоруулhан байна. «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэhэн агуу уряагай бодото удхые Ленин марксизмын теори ба ойол аргын үндэhөөр тодорхойлон харуулаа.

Агуухэ Октябрь Россин олон арад үндэhэтэдэй аха дүү ёhоор нэгэдэхэ зам нээжэ үгөө. Империализм, колониализм болон шэнэ түхэлэй колониализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ үргэн хараа замые дэлхэйн мүлжэгдэгшэ, дарлагдагша бүхы арадуудта заагаа. Обществын ажабайдалай олон орёо асуудалнуудые, тэрэ тоодо национальна асуудалые шиидхэлгын эхиие Октябриин түүхэтэ декредүүд табяа. Манай орон дотор Соведүүдэй засагай тогтоогдоhон тухай соносхоhон Соведүүдэй Бүхэроссин II съезд Совет засаг «Росси дотор ажаhуудаг бүхы нацинуудта өөрыгөө тодорхойлхо бодото эрхэ хангаха» гэжэ соносхоо hэн. Олон арад үндэhэтэнэй гүрэн байгуулха энэ шухала гол ёhон «Россин арадуудай эрхын деклараци» соо саашадаа хүгжөөгдэhэн байха юм. Россин арадуудай тэгшэ ба бүрин эрхэ, тусгаарлажа, бэеэ даанхай гүрэн байгуулха хүрэтэр өөрыгөө тодорхойлхо тэдэнэй эрхэ деклараци соо мэдэрэгдээ, национальна ба национально-шажан мүргэлэй үлэмжэ эрхэ ба газаашалганууд болюулагдаха. Росси дотор ажаhуудаг бага үндэhэ яhатанай, эртэ урдын бүлэг үндэhэтэдэй сүлөөтэйгөөр хүгжэхэ эрхэ соносхогдоо hэн.

Россин бүхы арадуудай тэгшэ эрхын, хани барисаанай ба аха дүүгэй холбооной ленинскэ гол ёhонуудые бэелүүлhэн бусад хуулинууд саашадаа баталан абтаhан. Соведүүдэй Бүхэроссин III съездын (1918 оной январь) шиидхэбэринүүд, тэрэнэй баталан абаhан «Ажалшадта, мүлжэгдэhэн арадта хабаатай ленинскэ деклараци» тэдэ хуулинуудай дунда тусгаар hуури эзэлнэ. «Совет национальна республикануудай федераци болгошо Россин Совет республика сүлөөтэ нацинуудай hайн дуранай холбоое үндэhэ болгон байгуулагдана» гээд деклараци соо заагдаhан байгаа. «Национальна асуудалаар Арадай Комиссарнарай Соведэй баримталан бэелүүлхэ политика тухай», «Россин Республикын федеральна эмхи зургаанууд тухай» резолюцинуудые съезд мүн лэ баталан абаhан юм. Совет олон үндэhэ яhатантай гүрэнэй федеративна байгууламжа тухай ленинскэ хараа бодол 1918 оной июльдэ баталан абтаhан, РСФСР-эй түрүүшын Конституци соо харуулагданхай.

Национальна асуудалаар Ленинэй гаргаhан hургаалые манай партиин али тухай шууд сэхээр бэелүүлдэг байhыень Совет гүрэнэй түүхын хуудаhануудhаа харанабди. Урдын хаанта Россин арадууд шэнэ байдал тогтоохо замда ороходоо, ССР Союзай түхэл жэшээ болоhон Россин Федерациие тойрожо улам бүри нягтаар жагсаа.

Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ олон арад үндэhэтэй гүрэн байгуулгын дүй дүршэлые согсолон, энэ зорилгын угаа орёо байhые хараадаа абан, Ленин иигэжэ тэмдэглээ hэн. Нацинуудай hайн дуранай холбоо,—нэгэ нациин нүгөөдэеэ ямараарша дарлаха ябадалай гарахаар бэшэ холбоо, бэе бэедээ хүсэд этигэлсэлгэ, аха дүүгэй нэгэдэлые бүрин мэдэрэлгэ ба үнэхөөр hайн дураараа үгэеэ ойлгосолгые үндэhэ болгохо холбоо хүсэнэбди. Иимэ холбооие энэ дороо байгуулхын аргагүй, тэрэниие угаа тэсэмгэйгээр, hэримжэтэй наринаар байгуулха хэрэгтэй.

Сүлөөтэ совет арадуудай холбоон хариин интервенциин ба граждан дайнай жэлнүүдтэ шанга шалгалта барижа гараа. Хамтынгаа хүсэлэл оролдолгоор дайшалан абаhан засагаа hайн дуранай хани холбоо байгуулха гол ёhонуудые үндэhэ болгон, өөрынгөө байдал зохёохо эрхэ сүлөөгөө Совет гүрэнэй арадууд туйлай ехэ баатар шалга гарган хамгаалаа. Олон тоото дайсадтай тулалдаhан шанга тэмсэлэй үедэ совет республикануудай сэрэгэй холбоон байгуулагдан бэхижээд, түрибэлгүй бата байhаниинь түүхэтэ ёhоор шалгаран харагдаа. Саашадаа сэрэгэй холбооной хажуугаар ажахын холбоон байгуулагдаhан. Эдэ бүгэдэ манай совет федерациин хүгжэлтэдэхи шухала шата, ССР Союзые байгуулха бэлэдхэл боложо үгөө.

Шэлэн абаhан замайнгаа зүб байhанда этигэдэг манай парти Ленинэй хүтэлбэрээр ябажа, союзна гүрэн байгуулха—бүхэдэлхэйн түүхэтэ зорилго шууд сэхээр, hэримжэтэй наринаар шиидхээ. Совет федерациин түхэлтэйгөөр гүрэнэй иимэ холбоо байгуулха эрилтэ РКП(б)-гэй VIII съезд баталан абаа. Партиин Программа соо оруулагдаа.

Совет республикануудай нягта холбоо байгуулангүйгөөр тэдэ ниие империалис гүрэ[...]рата добтолгоhоо хамга[...]гагүй, экономическа ня[...] гүйгөөр—интервентнүүд[...] гаантанай hандаргаhан [...]рилгын хүсэ hэргээхы[...]дай байдал hайжаруул[...]гүй гэжэ Ленин тоолод[...] Эсэстээ, иимэ холбоон ха[...]хэмэл, ниитэ түсэбөө[...] социалис ажахы бай[...]олгохо гээд тэрэ заада[...]дэхи том, 164-дэхи нюу[...]

Бусад совет республи[...] РСФСР-эй харилсаа[...] мүн Россин Федераци до[...]рилсаа байгуулгын тал[...]жатай байhанаа бодото [...] харуулhан федераци[...]рын талаар совет респ[...]дай нэгэдэхэ түхэл ма[...] гэжэ Ленин тоолодог б[...]дераци гээшэ совет р[...]нуудай бүрин нэгэдэхэ [...]жалгын түхэл маяг мүн [...] дэрхэ зуураа, Ленин н[...]лон тэмдэглээ hэн: «Б[...] федеративна холбоон[...] эрмэлзэхэ шухала». Эд[...]лолнууд «Национальн[...]лаар партиин бэелүүлх[...]тэ зорилтонуудые» зүб[...]hэн партиин X съездын [...]бэринүүдэй үндэhэн h[...]hон байха юм.

Национальна асуудал[...]тиин баримталдаг лен[...] шугам амжалтатайгаар [...]дээ. Гүрэн түрын та[...] бата холбоо совет рес[...]дай хоорондо хүгжөө[...] тухай асуудалые Росси[...]циин, Украинын, Бе[...]

АТЕИЗМЫН ХҮДЭЛМЭРИДЭ—ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

БИБЛИОТЕКЫН ҮҮРГЭ ЕХЭ

…тическэ хүдэлмэри бол… сурталай хүдэлмэриин …шухала, орёо һалбаринуу… …гэн мүн. Совет хүнүү… хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй …ной бүхы организацинууд …эмхи зургаануудай хоо… нягта холбоотойгоор …ябуулаа хадань энэ хэ…ша үрэтэй байха болоно … Эндэ библиотекэнүүдэй …тон ехэ.

…убликын библиотекэнүүд …техническэ хүдэлмэри… һаналаа табидаг байна. …нь, иимэ асуудалнуудаар: …түбиин байгуулга, га…эрэ хүнэй, ажамидаралай …молго, астрономи, биоло…зикэ, химиин түйлалта… тухай үргэн тайлбари хэ…дааг юм. Энээнтэй хамта …шадай конференци, хөө…нүүд, асуудал харюугай …нүүд, хамтын уншалга, …элнүүд хэгдэдэг байна. … выставкэнүүд болон бу…мхидхэгдэнэ.

…нэй, Мухар-Шэбэрэй, …рэй, Яруунын аймагуу…библиотекэнүүдтэ атеисти… литература нэбтэрүүлхэ, … шажанай үлэгдэлнүүд…исэхэ талаар ехэ хүдэлмэ…уулагдажа байнхай.

…гшадай дунда атеизмын …ухаа нэбтэрүүлхэ, ате…опагандистнартай, залуу…тай, һүзэгшэдтэй библио…дэй ябуулдаг хүдэлмэ…имар нэгэн тусхай шэг…бии болонхой гээшэ. Энэ … Түнхэнэй аймагай биб…кэнүүдэй хүдэлмэриин дүй … яһалашье һонирхолтой … Арад зониие бурхан …нда һүзэггүйгөөр хүмүү…э хэрэгые улам шангад… библиотекэнүүдэй хүдэл… шэглүүлхэ хараатай хэм…үдые партиин райком, бү…редприятинууд, колхозууд … совхозуудай партийна …едүүд абаһан байна.

Эдэнь атеизмын номнол нэбтэрүүлхэ талаар библиотекэнүүдэй хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ хэрэгтэнь түлхисэ болоһон байна.

Хэрэн һууринай аймагай библиотекэ атеизмын эрдэм дэлгэрүүлхэ талаар һонирхолтой хүдэлмэри ябуулжа байдаг юм. Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд «Знание» бүлгэмтэй, атеистнүүдэй соведтэй нягта холбоотойгоор энэ хэрэгээ эрхилнэ. Библиотекэдэ «атеистын булан» бии, пропагандистнарта, атеизмаар һонирхогшодто хэрэгтэй материалнууд эндэнь суглуулагданхай, элдэбын темэдэ хабаатай литература, методикын материалнууд энэ буландань бии юм. Эндэхи хүдөөгэй бүхы библиотекэнүүдтэ «атеистын булан» түхеэрэгдэнхэй. Гадна аймагайшье, хүдөөгэйшье библиотекэнүүдтэ «Атеизмээр шэнэ номууд», «Научна атеизмын пропагандистда туһаламжа» гэһэн номой выставкэнүүд тусгаар эмхидхэгдэдэг болонхой.

Естествознани болон атеизмые нэбтэрүүлхэ хэмжээ ябуулга эмхидхэхэдэ, хүн зон миин лэ хараад байнгүй, өөһэдөө эдэбхитэйгээр хабаадалсаал һаа, тон һайн гээшэ ааб даа. Иимэ хэмжээ ябуулгануудай тоодо асуудал харюугай үдэшэнүүд оролсоно. Хэрэн тосхондохи аймагай библиотекэдэ үнгэргэгдэдэг иимэ үдэшэнүүд хүн зоной дунда ехэ суутай болонхой. Конференцинүүд, тематическа үдэшэнүүд, хөөрэлдөөнүүд (диспуты) аймаг дотор үргэнөөр үнгэргэгдэдэг, эдээнэй темэнь тон олон ондоо. «Агы нүхэнүүдэй нюусанууд» гэжэ Б. Батоевой номоор Хойто-Голой хүдөөгэй библиотекэдэ уншагшадай конференци, Хужарай хүдөөгэй библиотекэдэ «сагаалган —сагаан һара» — гэһэн тематическа үдэшэ үнгэргэгдөө. «Ленин ба шажан» гэһэн номой выставкэ эмхидхэгдээ. Элдэбын муухай үзэгдэлнүүд тухай, «пятидесятнигууд» тухай хөөрэлдөөнүүд энэл библиотекэдэ үнгэргэгдэһэн байгаа. Охор-Шэбэрэй хүдөөгэй библиотекэдэ шэнэ ёһо заншалнууд, һайндэрнүүд гэһэн конференци болобо.

Һүзэгшэдтэй хүдэлмэри ябуулхада, естественнэ эрдэмэй литература ехэ һуури эзэлдэг байна. Эдэ номуудай материалнууд бурхан шажанай эли далдын үзэгдэлнүүдые элирүүлэн тодоруулдаг байна. Естествознани хадаа байгаалиин гол шухала асуудалнуудта тодорхой харюу үгэдэг, шажан мүргэлэй ёһо заншалнуудай, бурханда шүтэлгын ямаршье үндэһэгүй байһые балшыса харуулдаг гээшэ ааб даа. Байгаалиин нюусануудые уудалхадаа, тэндэ ямаршье эди шэди үгы гэжэ зон бодотоор харадаг, ойлгодог байна. Тиимэһээ Түнхэнэй аймагай библиотекэнүүд научно-атеизмын литературые естественнэ эрдэм ухаанай номуудтай суггань хүн зондо уншуулхые оролдоно. Жэшээнь, Галбайн хүдөөгэй библиотекэдэ «Хими гээшэ эди шэдиин эрдэм ухаан» гэһэн темээр үдэшэ үнгэргэгдөө, «Эрдэм ухаан ба шажан» гэһэн номой выставкэ эмхидхэгдээ.

Хүн зоной оюун бодолдохи үнгэрһэн сагай үлэгдэлнүүдтэй тэмсэхэ гээшэ буржуазна үзэл сурталай үлэгдэлтэй хэгдэжэ байһан тэмсэл мүн гээд Түнхэнэй аймагай библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд һайн ойлгодог байна. Иигэжэ эдэнэр партийна организацинуудай энэ хүдэлмэридэ ехэ туһа хүргэнэ, саашадаашье туһалхань арсашагүй.

А. БАГАРЯЦКАЯ,
Горькийн нэрэмжэтэ республиканска библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ДҮРШЭЛТЭЙ ТАНИЛСАБА

Һүүлэй жэлнүүдтэ сельскэ, сомоной ба посёлково Соведүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулгада парти, правительствын зүгһөө горитой анхарал хандуулагдана.

Россин сельскэ, сомоной болон посёлково Соведүүдэй хоорондо 1971 ондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Улаан-Үдын аймагай Ивалгын сомоной Совет илагшадай тоодо оролсожо, Россин Федерациин Министрнүүдэй Соведэй ба ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугта, 10 мянган түхэриг мүнгэн шанда хүртөө һэн. Тиимэһээ республикымнай бусад аймагуудай сомсельсоведүүдэй хүдэлмэрилэгшэд тус сомоной Соведэй хүдэлмэриин дүй дүршэл халан абахаяа эрмэлзэдэг болонхой.

Һаяхан Зэдын аймагай сомсельсоведүүдэй 15 түрүүлэгшэнэр аймагайнгаа ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой секретарь И. С. Санжиевай хүтэлбэри доро Ивалгын сомоной Соведэй хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсахаяа ерэһэн байна.

Тус сомоной Соведэй хүдөө ажахын талаар комиссиин түрүүлэгшын орлогшо Е. Н. Иванова, эхэнэрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ В. Е. Останина, нүхэдэй сүүдэй түрүүлэгшэ М. И. Эренпрайс, ниитын гурим сахиха арадай дружинын түрүүлэгшэ Ю. А. Николаев болон бусад хүдэлмэриингөө дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгөө.

Удаань тэдэнэр туршалгын станциин химическэ лаборатори, һайжаруулагдаһан бэлшээри ошожо хараа. Мүн Ивалга тосхоной шэнэ барилгануудые, ажалшадай ажаһуудаг байрын гэрнүүдые ехэ һонирхон хараһан байна.

Б. БАДМАЕВ.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО
ХИЛЫН СААНАҺАА

ВАШИНГТОН

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

ТАСС

Совет-американ хөөрэлдөөнүүд США-гай үргэн олониитын анхарал ехээр татаа. Тусхай корреспондентнүүдэйнгээ Москваһаа эльгээһэн репортажнуудые, редакционно шэн жэлэлнүүдые толилходоо, дамжуулхадаа, хэблэл, радио ба телевидени эдэ хөөрэлдөөнүүдэй уласхоорондын шухала удха шанартай байһые тэмдэглэнэ. Совет-американ хэлсээнүүдэй Москвада баталагдан абтаһаар сэдьхэлээ ханангн байһанаа «Вашингтон пост» мэдүүлнэ.

Замбуулинай дайда шэнжэлхэ талаар хэгдэһэн совет-американ хэлсээнүүд «замби түбидэ аюул усалай тохёолдоходо, абаралгын онсо шухала хэмжээнүүдые абалгада шухала алхам болохо байна. Иимэ арга боломжо хоёр орондо мүнөө хүрэтэр үгы байгаа» гэжэ «Нью-Йорк таймс» тэмдэглэнэ.

«Хэлсээ баталалгада хабаадагшадай һанамжаар, бусад ондоо хэлсээнүүдые баталалгада таарамжатай оршон байдал тохёолдоод байна» гэжэ «Нью-Йорк таймсын» корреспондент Москваһаа мэдээсэнэ.

Совет-американ хөөрэлдөөнүүд гол шухала бусад асуудалнуудаар хэлсээнүүдые баталха арга олгохо ха гэжэ американ шэнжэлэгшэд түйлагдаһан хэлсээнүүдтэ үндэһэлэн этигэн найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй Москвада хэһэн хөөрэлдөөнүүд «Холбоото Штадуудта үргэн олониитын анхарал татаа» гэжэ «Крисчен сайенс монитор» тэмдэглээ.

БОНН

ФРГ-гэй тусхай түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ТАСС

Москвада боложо байгаа совет-американ хөөрэлдөөнүүдые ФРГ-гэй правительство анхаралтайгаар, һонирхон адаглажа байнхай гэжэ ФРГ-гэй правительствын тусхай түлөөлэгшэ Бонндохи пресс-конференци дээрэ тэмдэглээ. Совет-американ хөөрэлдөөнүүд бүхы дэлхэй дээрэхи түгшүүрил һуларуулгада туһа хүргэхэ гээд найдажа байһан тухайдаа тэрэ мэдүүлбэ.

КОЛОМБО

ШРИ ЛАНКЫН НАЦИОНАЛЬНА ТУГ ҮРГЭГДЭБЭ

ТАСС

Цейлоной эртэ урдын ниислэл—Канди хото тээшэ майн 24-дэ ороной бүхы арад зон анхаралаа хандуулба. Харин дарлагшад мүлжэгшэдтэ эсэргүүсэн, Кандиин гүрэн олон зуун жэлэй турша соо эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэһэн түүхэтэй. Сингал ороной бэеэ даанги байдалай һүүлшынь энэ түшэг тулгуурине Англи 1815 ондо эзэмдэн, тус аралые өөрынгөө колони болгоһон юм.

Шри Ланкын Республикын национальна туг үргэлгын баяр ёһолол Английн тугай 150 гаран жэлэй туршада хиидэжэ байһан газарта болобо. Гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд, олониитын түлөөлэгшэд, харин гүрэнүүдэй дипломадууд ёһололдо хабаадалсаа.

Шри Ланкын Республикын түрүүшын премьер-министр Сиримаво Бандаранайке арад зондоо хандан, үгэ хэлэбэ. Шэнэ конституци абалга нэгэдэмэл фронтын правительствын арад зондо үгэһэн уялгануудай нэгэн болоно гээд тэрэ тэмдэглээ.

Энэ шухала документ хоёр жэл тухай сат соо бэлдэгдэһэн байна. Юундэ нигэжэ удхагайруулагдааб гэхэдэ, нёдондо жэл зэбсэгтэ буһалгаа хэһэн хархис хүсэнүүдэй ябуулганууд энээндэ ехэ һаад тойбо татаа бшуу. Цейлондохи колонизаторнуудай дарлалта мүлжэлтэдэ мүнөө эсэс табигдаа гэжэ премьер-министр тэмдэглэбэ. Экономическа орёо асуудалнуудые шиидхэхын түлөө тэмсэхэ гээшэ мүнөө үеын гол шухала зорилго болоно.

ВАШИНГТОН

Совет-американ хэлсээнүүд тушаа сенаторнуудай һанамжа

ТАСС

США-гай конгрессто ородог политическэ хоёр партиин ударидагшад мэдүүлгэнүүдые хэбэ. Президент Р. Никсонэй совет хүтэлбэрилэгшэдтэй Москвада хэхэ хэлсээнүүд амжалтатайгаар үнгэрхэ гэжэ тэдэнэр найдажа байһанаа мэдүүлбэ.

«Эб найрамдалта шэнэ шиидхэбэринүүдые абаха шухала зам Москвада нээгдэжэ байна» гэжэ республиканска партиһаа сенадта һунгагдаһан депутадуудай бүлэгые ударидагша Х. Скотт тэмдэглэбэ. «Нилээд ехэ амжалта Москвада түйлагдажа болохо байна—гэжэ тэрэ тэмдэглээ.—Энээнэй ашаар эб найрамдал тогтоогдохо, түгшүүрилтэ байдал һуларуулагдаха бшуу».

Сенадтахи демократическа олонхиин ударидагша М. Мэнсфилд Х. Скоттын хэлэһэн үгэ дэмжэхэдээ, СССР-эй ниислэл хотодо болохо байһан хэлсээнүүдые угаа ехэ удха шанартай гэжэ тэмдэглэбэ.

ПАРИЖ

ЕВРОПОДО АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ БАЙГУУЛХЫН ТҮЛӨӨ

ТАСС

Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй тэмсэлэй ашаар, Советскэ Союзай ба социалис оронуудай үүсхэлээр Европодохи түгшүүрилые һуларуулха, харилсаа холбоо тогтоохо арга боломжонууд нээгдээд байна гэжэ депутат коммунист Франсуа Бийу Франциин национальса сутлаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

ПАРИЖ

Франциин ажалшад буһалгаална

ТАСС

Франциин ниислэл хотын агаарай үүдэн — Орли гэжэ аэропорт һааталтайгаар хүдэлнэ. Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин, Ажалай французска демократическа конфедерациин, Форс Увриерэй уряагаар «Эр-франс» гэжэ авиакампаниин газартахи албанай техникүүд майн 25-да нэгэ үдэрэй буһалгаа хэбэ. Буржедэхи аэропортдо мүн лэ буһалгаан болоһон байна.

Салин хүлһыень дээшэлүүлхэ, ажаллаха арга боломжо олгохо, пенсеэр хангаха эрилтэнүүдые буһалгаалагшад табяа.

Ажалшадай буһалгаанай хүдэлөөн һүүлэй үедэ орон дотор улам үргэдэжэ байна. Үргэн ниитэ ажалшад ажабайдалаа һайжаруулха эрилтэ табина.

НЬЮ-ЙОРК.

ИНДОХИТАДТАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Үнгэрһэн үдэрнүүдтэ Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд Урда Вьетнамай зарим нютагуудта дайшалхы ябуулгаяа улам эдэбхижүүлээ.

Дананг портые Хюэ хототой холбодог харгы дээрэхи ехэ хүүргые патриодууд тэһэлһэн байна. Данангһаа урдуур шэбээлһэн дахуул сэрэгүүдэй бэхилэлтэнүүдтэ добтолго хэхэдэнь, дайсан аргаяа барагдахадаа, Куэшон голдохи хоёр бэхилэлтээ орхижо, зугадаха баатай болобо.

Анлок хото шадар шанга байлдаанууд боложо байна гэжэ мэдээсэгдээ.

Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хойто талаһаань Хюэ хото руу хэһэн добтолгые дахуул сэрэгүүд зогсоохые һэдэнэ. Энээнэй тула вертоледууд болон катернуудаар дахуул сэрэгүүдэй ехэ десант Куангчи провинцида буулгагдажа, шанга байлдаанууд болоһон байна.

Патриотическа хүсэнүүд эзэлхэ аабза гэжэ хараалһан нютагуудаа американ авиаци хайра гамгүй бомбодоно.

ХАНОЙ. (ТАСС). Майн 17-һоо 21 хүрэтэр Куангчай провинцида болоһон байлдаануудта Урда-Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд дайсанай 600 гаран солдадые хүлһөөнь буулгаһан, шархатуулһан, плендэ абаһан, 5 самолёт, вертолёт буудажа унагааһан, һандааһан, ехэ буу зэбсэг буляан абаһан байна гэжэ Сүлөөрэлгэ гэдэг хэблэлэй агентство мэдээсэнэ.

ДРВ-гэй МИД-эй түлөөлэгшэ мэдүүлгэ хэхэдээ, майн 24-дэ Хойто Вьетнамай нютагуудые, тэрэ тоодо Хайфониие американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодоһон ушарые шүүмжэлбэ.

БАРУУН БЕРЛИН

ШУХАЛА ҮҮРГЭ ДҮҮРГЭХЭ

ТАСС

Баруун Берлинэй асуудалаар дүрбэн гүрэнэй баталһан хэлсээн хотын экономикые хүгжөөлгэдэ нүлөө үзүүлхэ байха гэжэ Баруун Берлинэй промышленно-худалдаа наймаанай палатын президент Вальтер Коблер тэмдэглээ. Социалис оронуудтай хэдэг худалдаа наймаа хүгжөөлгэдэ энэ хэлсээн ашатай туһатай байха гэжэ тэрэ, журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө онсолон дурдаа.

Дүрбэн гүрэнэй хэлсээн Баруун Берлинэй ерээдүйн хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Тиимэһээ тэрэниие шууд бэелүүлхэ хэрэгтэй гэжэ В. Коблер мэдүүлһэн байна.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

РИМ. (ТАСС). Италиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй, Центральна шалгалтын комиссиин ээлжээтэ пленум байгша оной майн 29-дэ болохо—ИКП-гэй хүтэлбэри майн 24-дэ болоһон заседани дээрээ иимэ шиидхэбэри абаһан.

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Социалис оронуудай уран зохёолшодой эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй ээлжээтэ, юһэдэхи уулзалга Улаан-Баатарта нээгдээ. Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, ДРВ-гэй, МНР-эй, Польшын, Румыниин, СССР-эй, Чехословакиин, Югославиин уран зохёолшодой делегацинууд уулзалгада хабаадалсана.

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). КПФ-гэй партийна организацинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсахын тула КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Эстониин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь И. Г. Кэбин түрүүтэй КПСС-эй партийна хүдэлмэрилэгшэдэй делегаци Финляндиин Компартиин Центральна Комитедэй уряалаар Хельсинкидэ ерээ.

КОПЕНГАГЕН. (ТАСС). Бундестагай түрүүлэгшэ К. У. фон Хассель түрүүтэй ФРГ-гэй Бундестагай делегаци Даниин Фолькетингын уряалаар эндэ ерэбэ. Социал-демократуудай, христиан демократуудай, сүлөөтэ демократическа партиин түлөөлэгшэд делегациин бүридэлдэ ороно.

Айлшалха үедөө Фолькетингын депутадуудтай, Даниин премьер-министр Е. О. Крагтай, мүн бусад политическэ ажал ябуулагшадтай уулзажа хөөрэлдэхэ юм ха.

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Урда Вьетнамдахи американ зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ мүнгэ табилгые байгша оной августын 31-һээ болюулха эрилтэ табиһан сенатор М. Мэнсфилдын заһабариие сенадай гадаадын хэрэгүүдэй комисси һайшааба. Тиин харин оронуудта туһаламжа үзүүлхэ тухай хуулиин проектдэ заһабари оруулагдаа. Комиссиин баталһан заһабаринь 1,7 миллиард доллар болоно.

РИМ. (ТАСС). Италиин автомобильна клубай баримтануудай ёһоор, нёдондо жэл Италиин автомобильна харгынуудта 304 мянган усал боложо, 9783 хүн үхэһэн, 234 мянган хүн шархатаһан байгаа. Харгы дээрэхи усалталгын орон дотор улам үргэдэжэ байһан тухайда Италиин хэблэл тэмдэглэнэ.

…ДА-…ТАЙН …ТОНОМИТО …ЛАСТИИН …ЖЭЛЭЙ ОЙЕ …ТУУЛАН

…да-Алтайн номой хэб… Хада-Алтайн автоно… областиин 50 жэлэй …туулан хизаарай эр…хүнүүд тухай «За гор… перевалами» гэжэ ном …ба. Чуйскын ажахын …оной участогай штука… басаган Раиса Поликар… Санженакова тухай … очерк энэ номдо оруу…

…са Санженакова — … барилгашадай район …ын конкурсын эр…гшэ. Басаган Хада…н барилгын училищи …эһэнэйнгээ һүүлээр …ын гэрнүүдые, һургуу…олон областной библио… барилга дээрэ ажалла…, алдар сууда гараһан …

…РАГ ДЭЭРЭ: штука… Раиса Санженакова. … ЛОГВИНОВОЙ фото. … ТАСС-ай фотохронико.

…ЭМХИДХЭН БАЙГУУЛАГША

…байджан, Грузи ба Арменииһээ …дэг Закавказиин Федера… партийна организацинууд …ондо партиин Центральна …тедэй үмэнэ табиһан байгаа. … оной августда РКП (б)-гэй …ай Политбюро комисси бай…а тухай шиидхэбэри гаргаад, …СР-эй ба бэеэ дааһан совет …убликануудай хоорондын ха…ан тухай асуудалые ЦК-гай …ото Пленумдэ бэлдэхэ даал…и тэрэ комиссида үгэһэн юм. …дхэбэри бэлдэлгэдэ В. В. …ышев, Г. К. Орджоникидзе, … Мясников, Б. Г. Мдивани, … Петровский, партиин бусад … ябуулагшад хабаадаһан бай… И. В. Сталин комиссиин хүдэл…е толгойлһон. РСФСР-эй …элдэ совет автономиин үн…ээр Украинын, Белоруссиин, …рбайджанай, Грузиин, Арме… бролго хараалһан тогтоолой …тын авторынь байһан. Тэрэнь …ономизациин» проект гэжэ …гдэһэн байгаа.

… И. Ленин тэрэ үеэр үлбэр… Горкидо байһан юм. Комис… материалнууд тэрээндэ сен…ян 25-да дамжуулан үгтөөд. …ын удаадахи үдэрынь ЦК-гай …тбюрогой гэшүүдтэ бэшэг …жэ, «автономизаци» тухай …алые шүүмжэлһэн байдаг. … хараа бодолоо ингэжэ най…ые Ленин дурадхаа һэн гэ… бэеэ дааһан совет республи…уд Россин Федерацида орохо … харин РСФСР-тэй хамта … гүрэн боложо нэгэдэхэ. …Украинын ССР-тэй, мүн бусад… адли тэгшэ эрхэтэй байһанаа бидэ мэдэрнэбди, тэдэнтэй хамта, адли эрхэтэйгээр шэнэ холбоондо, шэнэ федерацида, «Европын ба Азиин Совет республикануудай союзда орохомнай» (45-дахи том, 211-дэхи нюур). Тэгшэ, бүрин эрхэтэ республикануудай нэгэдэхэ гол ёһые хараада абан, резолюциин бусад дүримүүдые шэнээр найруулха, тэрэ тоодо ниитэсоюзна Центральна Гүйсэдхэхэ Комитет, хэдэ хэдэн ниитэсоюзна наркомадуудые байгуулхаар хараалхые Ленин дурадхаһан юм.

Тиин урда тээнь тодорхойлогдоһон федерациин гол ёһонуудта үндэһэлэн, мүн национальна гүрэн байгуулгын дүй дүршэлые согсолон, **тэгшэ, бүрин эрхэтэ совет республикануудай һайн дуранай нэгэдэлые үндэһэ болгон, Совет Социалис Республикануудай Союз байгуулха һанамжа Ленин оруулһан байгаа.** Тиигэжэ марксизмын теоридо, социалис гүрэн байгуулха бодото хэрэгтэ тон ехэ нэмэлтэ хэһэн, олон арад үндэһэтэнтэй шэнэ түхэлэй гүрэниие, тэрээнтэй хамта интернационализмын гол ёһонуудые үндэһэ болгоһон гүрэниие федеративна гуримаар байгуулха шэнэ түхэл маягые Ленин тодорхойлһон юм. РКП-гэй ЦК-гай Пленум Ленинэй хараа бодолые бүрин дэмжээд, ЦК-гай директивэ болохо резолюци баталан абаа. СССР-ые байгуулха тухай хуулиин проектые удаа тээнь Соведүүдэй съездын үзэмжэдэ табихын тула зохёохыень комиссида даалгаа һэн.

Республикануудта 1922 оной декабрь соо Соведүүдэй съезднүүд болоо бэлэй. Союзна гүрэн байгуулха шухала байһан тухай шиидхэбэринүүдые тэдэ съезднүүд баталан абаһан байгаа. ССР Союзые байгуулха тухай Ленинэй хараа бодол КПСС-эй ЦК-гай Тогтоол соо онсолон тэмдэглэгдэһэн, хүдэлмэришэн ангиин, ажалша таряашад болон түрүү интеллигенциин зүгһөө халуунаар дэмжэгдэһэн, бүгэдэ арадай бодото нэгэдэлгын хүдэлөөн болоһон байна. Совет республикануудай нэгэдэхэ тухай асуудал губерниинүүд, уезднүүд болон волостьнуудай Соведүүдэй съезднүүд дээрэ, олон зоной хабаадалгатай митингнүүд, суглаанууд дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ. Социализм ба коммунизм байгуулха хамтынгаа зорилго дүүргэхын тула хүсэ ба арга боломжонуудаа нэгэдүүлхэ гэһэн хэлбэришэгүй дура хүсэлтэй, шууд шиидэнги байһанаа бүхы үндэһэ яһатанай олониитэ ажалшад элирхэйлэн мэдүүлээ һэн.

Совет Социалис Республикануудай Союз байгуулха тухай соносхоһон Соведүүдэй Бүхэсоюзна I съездын болоһон 1922 оной декабриин 30-най түүхэтэ үдэр хүрэжэ ерээ. Деклараци ба Союзна договорые съезд баталан абаа бэлэй. Арадуудай тэгшэ эрхын, аха дүүгэй харилсаа холбооной ленинскэ хараа бодолой, пролетарска интернационализмын үзэл бодолой бэелэл эдэ документнүүд соо харагдаһан байгаа. Имагтал Соведүүдэй үедэ, өөрыгөө тойруулан олонхи хүн зониие нягтаар жагсааһан пролетарнадай диктатурын үедэ национальна дарлалтые үндэһөөрнь усадхаха, хоорондоо этигэлсэхээр байдал бии болгохо, арадуудай аха дүүгэй харилсаа холбооной үндэһэ һуури табиха аргатай болоһон юм.

Энэ Союзда ородог гүрэн бүхэнэй шэнэ, эбдэршэгүй бата харилсаа байгуулха, «ниитын хэрэгэй аша туһын тула эршэ шадалаа, үүсхэл эдэбхиеэ ехээр гаргаха» үндэһэ һуури Деклараци ба Договор соо табигдаһан байна. Съезд СССР-эй ЦИК-ые һунгаа һэн. Түрүүшынь сесси СССР-эй ЦИК-эй Президиумые һунгаад, тэрэнэй дүрбэн түрүүлэгшээр—дүрбэн союзна республикын түлөөлэгшэд: М. И. Калинин, Г. И. Петровский, Н. Н. Нариманов, А. Г. Червяков һунгагдаа һэн.

СССР-ые байгуулһан ушар совет республикануудай бодото хүгжэлтөөр, Совет засагай интернациональна шэнжэ шанараар, В. И. Ленин түрүүтэй Коммунис партиин түгэлдэр ажал ябуулгаар бэлдэгдэн тодорхойлогдоһон юм. Советскэ Союзые байгуулга социализм амжалтатайгаар байгуулха, бүхы совет республикануудай экономико болон соёлые түргэнөөр хүгжөөхэ, социалис гүрэнэй өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадал бэхижүүлхэ, уласхоорондын оршом соо нэрэ хүндыень бүри дээрэ үргэхэ шиидхэхы нүхэсэл болоо. Фашизмда эсэргүү асари ехэ тэмсэлдэ совет арад социализмые хамгаалаа.

Ленинэй захяануудые бэелүүлэн, хэдэн олон социальна ба национальна орёо асуудалнуудые шиидхэлгээр КПСС бүхэдэлхэйн-түүхэтэ амжалтануудые түйлаа: хүгжэлтэтэ социалис общество байгуулагдаа, хэдэ хэдэн арадууд капиталис хүгжэлтын урилгата шатые алгасан гаража, социализмда орохо зорилго амжалтатайгаар шиидхээ, хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэл—совет арад бии болоо. Урдань гээгдэнги байһан арадууд аха дүүгэй ёһоор харилсан туһалалсалгада, хамагай түрүүн ород арадай туһаламжада түшэглэн, мүнөө сагай промышленность байгуулаа, хүдэлмэришэн ангиин, интеллигенциин национальна кадрнуудые хүмүүжүүлэн бии болгоо, колхозно байгуулалтые батадхаа, түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалис соёл мандуулаа.

Советскэ Союзай амжалтанууд Коммунис партиин генеральна хараа шугамай зүб байһанай, Ленинэй захяануудые партиин үнэн сэхээр дүүргэжэ байһанай арсашагүй баримта болоно.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн агууехэ һайндэрые совет арад хүсэ шадалайнгаа түгэс ургажа байһан үедэ угтахань. Энэ гайхамшаг үдэр СССР-эй нацинууд ба арад үндэһэтэнэй нэгэдэлые, Ленинскэ партиие тойрон тэдэнэй нягтаар жагсанхай байһые, интернационализмын, арадуудай хани барисаанай гол ёһонуудта тэдэнэй үнэн байдалые дахинаа эли тодоор харуулха.

Профессор Г. ГОЛИКОВ,
КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай таһагые даагша.

КАМБОДЖО. Камбоджын национально-сүлөөрэлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд Кампонгтрать городой түлөө байлдаанда дайсадай 2.200 солдадуудые хүлһөөнь буулгаа, плендэ абаа. Дайсадай сэрэгэй 90 машина, 8 гаубица, 9 вертолет дайлан абаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: кхмерскын патриодууд дайсанай вертоледой дэргэдэ.

Булат ЖАНЧИПОВ

УЯНГАТА МҮРНҮҮД

Сэлеэтэй сонходоо һуунаб удаан, һэргэнхэй.
Сэлеэнэй галнууд залирһаар нилээд үнихэнэй.
Зунай һүннин шингтэй эхүүн агаарта
Зуһалан добын унайн унин үлхөөтэй.

Харанхы холо, Хаагын голой эхеэр ха,
Хабшал байсын һаншаг дээгүүр хэбэртэй
Салир хурсаар сахилгаанууд халгажа,
Сагтаа тингээд хухаран шатана шэмээгүй.
Шам тухай бодолдо абтаад аалинда
Шагнаархажа сэдьхэн байха — жэгтэй даа:
Сахилгаанай шарбаан дундуур шэмээлтэн,
Сагаан һаналай шаналал түрэнэ һэмээхэн.
Сэлеэтэй сонходоо һуунаб удаан, һэргэнхэй.
Сэлеэнэй галнууд залирһаар нилээд үнихэнэй.
Харанхы холын сахилгаан мэтэ гэрэлтэй
Ханилһан шинии дурасхаал һамда үлэнхэй.

* * *

Хабарай наранай элшэ доро
Хангай нютагаа Хаймадаһам,
Шэнгэхэн дулаан зэрэлгээн соо
Шэмшэрэн хайлан байнал даа.
Эльгэлжэ үдэһэн дайдаяа
Элдин сагаар эрьехэдэм,
Ойндом — ошоһон сагай һэлгэсээн,
Сээжэдэм — сэлмэг гунигай зэрэлгээн,

* * *

Огторгойгоор одо мүшэд һүниндөө
Өөһэдынгөө хэтын замаар дабхихадаа,
«Алтан гадаһаяа» алиш тээһээнь заатагүй
Алгадгүйхэн эрьеэд гараха заяатайл.
Хүнэй үринэр эдлэхэ гэһэн наһанайнгаа
Хубиин замаар ажабайдал соо дабхихадаа,
«Алтан гадаһан» — тоонто нютагаа заатагүй
Алгадгүйхэн эрьеэд ерэхэ заяатайл.

Н. Б. БАЛДАНЖАПОВА.

Д ҮРВЭН ҺҮНИ, гурбан үдэр һаатангүй ороһон бороо заримдаа аадарлажа байгаад, һалхяар туулгажа, шанга долгиндол шэдэрнэ. Газар тэнгэри хоёр нииилэшэһэндэл болоно. Нюур шэрбэһэн бороогой дуһалнууд юушье харуулнагүй. Шал норошоһон газарай хүрьһэн дээгүүр ябахада, хальтирхай, түргэн алхалхын аргагүй.

Нэбтэ норошоһон пулаадайнгаа уһые Норбо бажуужа хаяад лэ, нюураа аршан, урагшаа арай шамай гараад харахадань, модо тойроод буруудай ошоһон зүргэ харгы уһанай эрьедэ хүрөөд угы болошобо. Уһанай эрьеын досоо талада орошоһон модоной оройе үер уһан долгёороо нэшэнэ. «Модоной оройе тойрожо ябатараа, эрье руу унажа, уһанда орошобо гээшэ гү?»—гэһэн бодол түрэжэ, голые зубшаад, бии үгы шадалаа гаргажа, түргэхэн гэшхэлбэ. Нилээд холохон ябаһанайнгаа удаа буруунуудай дүтэхэн мөөрэлдэхэ, үүгэнэлдэхые гада гараһан Ваандайн гэртээ бусажа ерэхэдэнь, хүгшэн эжы, хүүгэдынь угтажа:

— Эжымнай буруунуудаа асархаяа үглөөгүүр гараһаар ерээдүй, — гэжэ хэлэхэдэнь, моринһоошье буунгүй, Норбынгоо хойноһоо ошоод, хахад үдэрэй турша соо ябаһаар, энэ олобо ха юм. Хүбэнэг бороодо нэбтэ норошоһон Норбын гэртээ ерэхэдэ, гурба наһатай арбадахи, одхон хүбүүн Зоригтонь нэгэтэй аша Стасигтаяа хүтэрэлдөөд, баярлаһандаа «Эжы, эжы» гэжэ хашхаралдаһаар, шабар шалбаагшье тоонгүй гүйхэдэнь, эгэшэнэрынь гэдэргэнь абаба.

ОЧЕРК

НЭГЭТЭ ҮДЭР...

Уданшьегүй уршагта ороһон зургаан буруунуудаа туугһаар, Ваандайшье ерэбэ. Мүн, Улаан-Үдэдэ зоотехнигэй дээдэ һургуулида һурадаг эгэшэ Сэбэгээ үер уһан дээгүүр онгосоор гаргажа асарһан, колхоздоо механизатораар хүдэлдэг Валеринь ерэнхэй байба, Эсэгын арбан үхибүүд, аша хүбүүн сугларанхай, Сэбэг эгэшынгээ асарһан бэлэгүүдые үзэжэ, шаг шууяа табилдана.

жүдхэнэ. Хахад үдэр болоһон хэбэртэй. Сайлаха, эдеэлхэ дуран хүрэнэ. Гурбадахи үдэрөө наран харагдаагүй, сагшье тухайлхань бэрхэтэй. Теэд, яахабши, зургаан толгой буруудынь хоёр хоногой олдоногүй бшуу. Муу юумэн һанаандань ороно. «Шоно бороонoор» гэдэг ха юм. Али тайгын зээн баабгайн олзо болошоо гү? Шабар уһанда орошохоор бэшэ, тобир һайн буруунууд бэлэй...

Һэрюун, бороотой үдэрнүүдтэ бэлшэһээр ябажа, холо ошоод, хээрэ хоноод, гэдэргээ бусаад, мүнөө газаагаа орожо байна ёһотой гээдшье бодоно. Олон бодол түрэнэ. Бороошье ороһон зандаа. Хубсаһаниинь хэзээ үни нэбтэршэнхэй, хүндэ болошоо.

Норбо зүгөө һэлгэжэ, Турлаагтын Бузарай шэлые дабажа, зүүн тээшээ орёогоод, бусаха тээшээ ябатараа, буруунуудай мүр харажархиба. Теэд хэзээ ябаһыень ойлтохо, илгаруулхань бэрхэтэй: бороо угаажархёо. Үглөөгүүр гэртээ орхижо гараһан гурба наһатай Зоригто хүбүүниинь, нэгэ наһатайхан Стасик ашань «түргэн бусыш, эжы төөбии» гэжэ байһандал, нюдэндэнь харагдахадал гэнэ. Теэд яалтайб? Нарһата Нугып Хиһалуур һанаандань ороходол болоодхибо. «Хиһалуугаар гараад ябашаха юм байна, оройшье болошобо даа» —гэжэ, эсэшэһэн хүлнүүдээ нэгэ-хоёр татаһаар, һанаандаа яаражал ябаба.

Нарһата Нугын Хиһалуурай харгыгаар ябатараа, буруунуудайнгаа мөөрэлдэхые элихэн соносожо, Норбо бии шадалаараа урагшаа яаран гэшхэлнэ. Дүтэлхэ бүринь Зэдэ гол үерлэшэһэн, Хиһалуурай гангые нураажа, эндэшье, тэндэшье хүүехэнь, һүрэтэйгөөр, айдаһа хүрэмөөр дуулдана. Нэгэ заа урагшаа дабшажа ябатарнь, Хиһалуурай харгые хүндэлэн хаагаад унашаһан хэдэн дабхар хуһа модод табихаар бэшэ байба. Модод дээгүүр абиржа, дуулахадаа, эжэлүүдгүй, һүүлшынгээ хүсэ гарган гүйжэрхибэ.

— Эй, баарһадни! Юундэ эндэ байгаабта?—гэжэ гансаараа дуугаржа ябаһаар харахадань, буруунуудыень унаһан хэдэн модон хаажархёод байба. Эрьедэ унаһан модоной орой талаар гараха зайгүй болошоо гэжэ Норбо ойлгобо. Яалтайб? Эрье унажал байна. Яажа мэдэхэб, энээхэншье талмай уһанда долёогдошохо байгаа аалам. Урда талаһаа эрид хада хабсагайда, хойто талаһаа үер уһанда, зүүн баруун талаһаа унанги мододто хүреэлэгдэшэһэн буруунуудаа яажа абарха тухай бодоно. Нэгэ бурууе пулаадаараа бойлторголжо барьяад, эрид хада, хабсагайн забһараар хүтэлжэ, арай шамай арюун газарта гаргаад, бэшэндэнь ошоходо, тэндээл байна. Буруунууд, хонидтол адли нэгэнэйнгээ ошоһон руу дахалдаад ябашадаг бэшэ, бултыень нэгэнэгээр хүтэлжэ гаргахадаал, Норбо газарта һалд гэжэ һуушаба. Зунай үдэр уташье һаа, үдэшын боро хараан эхилбэ. Бороошье болиногүй. Норбо бага зэргэ амаржа һууһанайнгаа удаа, буруунуудаа туугаад, гэр тээшээ галгижа ябатарнь, гэнтэ «Соболь» нохойнь ой сооһоо гүйжэ ерэбэ. Эзэеэ таниһан нохой хоёр-гурба дахин шангаар хусаад, гэдэргээ гүйгөөд ябашана. «Үбһэндэ гараһан эзэтэйгээ ошоһон нохой хаанаһаа гарабаб, али Ваандай нүхэрни ерэжэ ябана гээшэ гү гэжэ» — «бүтүүе тааһандал» бодоһоор ябатарнь, үнэхөөрөөшье урда ой сооһоо моритой хүнэй ерэхэ харагдажа:

— Яатараа оройтообши? Юун болооб?—гэһэн хани нүхэрэйнгөө дуу таниxадаа, Норбын досоо наранай гарашаһандал боложо, нороһон, даараһанаашье мартажархиба.

Ваандай эмээлһээ буужа, хани нүхэрөө мориндоо мордохуулжа, өөрөө буруунуудаа туугаад гэшхэлбэ. Үбһэ хуряал-

Нойтон хубсаһаяа һэлгээд, халуун сайгаа уужа дулаасаһан Ваандайтан үхибүүдэйнгээ хүхилдэхые харахадаа, досоогоо энхэрэн уяржа, эсэһэн даараһанаашье мартажархинхай, хэды һүри үбһэтэй болоһон, буруунуудайнгаа хаана бэлшэдэг тухай гүбэр-шэбэр хөөрэлдэжэ һуугаа һэн.

«Эхэ Герой» Норбо Бадмаевна Балданжапова хани нүхэр Ваандай Дашеевтэй колхозойнгоо мал ажал дээрэ хүдэлһөөр арба гаран жэл болоо юм. Эмэ буруунуудые абаад, томо болгожо, гүүртэдэ тушаадаг юм. Жэл бүри хараһан малаа тарган тобироор, гарза хоролтогүйгөөр үбэлжүүлжэ, зун, намарай һарануудта бэлшээриин һайниие ашаглан, толгой бүриинь шэгнүүрые 800—900 граммаар сүүдхэдээ нэмээдэг заншалтай.

Дээрэ дурсагдаһан үйлэ үнгэрһэн зунай үедэ болоһон юм. Мүнөөшье Ваандай Арсалановичтан 130 гаран хашарагуудтай зуһаландаа гараһаар үнинэй. Зунай һарануудта хашарагуудайнгаа толгой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 900 граммаар нэмээхэ уялга абаад, ажаллажа байна. Сэбэг басаганиинъшье зоотехнигэй мэргэжэлтэй болоод, нютагаа бусаба. Эхэ эсэгэдээл адляар һайн хүдэлхэ, ажаллаха басаган байгаа ёһотой. Үшөө долоон басагадай олонхинь энэ заншалаар ошохо гэжэ найдагдана. Тиимэл байг лэ! Эхэ-Геройн баяр жаргал ехэ даа.

Д. АЮШЕЕВ.

Захаамин.

НЭГЭ БҮЛЫН ТАБАН ГЕНЕРАЛ

ХЕРСОН. Петровскиин нэрэмжэ-
тэ комбайн бүтээдэг заводой ст
ляр байһан Данил Григорьеви
Кулешовой бүлэдэ зорюулагдаһа
экспозици областиин хизаар о
ноо шэнжэлгын музейдэ бии ю
Энэ бүлын дүрбэн хүбүүн Сов
Армиин генералай нэрэ зэргэт
болоно, түрэл нютагаа суурхуу
һан байна. Эгээ аха хүбүүниинь
Федор Данилович генерал-лей
нантын нэрэ зэргэтэй, мүнөө ж
ралтада гаранхай. Тэрэ Укр
гвардиин отрядта эсэгэтээ х
дайшалхы замаа эхилһэн юм.

Илья гэжэ хүбүүниинь грая
дайнай үедэ бронепоездын сэр
шэ байһан. 1944 ондо Верхо
Главнокомандалагшын приказ с
тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, контр
мирал Илья Данилович Кулеш
вой командалжа ябаһан сэрэг
Сарема олтирогһоо ноябриин 24
дэ гитлеровецүүдые намнаһ
байгаа.

Андрей бүри үхибүүн ябаха
бандидуудтай тэмсэһэн юм. 19
ондо генерал-майор Андрей Да
лович Кулешов Суворовой орд
то гвардейскэ, Панфиловско 8-
хи дивизиин командир боло
байна. Эгээл бага хүбүүниинь—г
нерал Григорий Данилович Ку
шов дайнай үедэ баатарай үхэл
унаһан байгаа. Тэрэнэй нэрэ В
гоград хотодохи Мамаев Курган
мемориалай гранит дээрэ алт
үзэгүүдээр хэтэ мүнхэдөө бэш
дэнхэй.

Кулешовтоной бүлэдэ зор
лагдаһан экспозицида музейн х
дэлмэрилэгшэд һаяхан хубила
оруулха баатай болобо. Ушарь
гэбэл, Данил Григорьевичой а
хүбүүн — Олег Федорович К
лешовто генерал-майорой н
зэргэ олгогдобо бшуу.

«Журналист» журнала
1972 оной 5-дахи номерһоо
абтаба.

БАЙГААЛИ
ШЭНЖЭЛЭГШЫН
ТЭМДЭГЛЭЛ

БЭГСЭРГЭ БА НУГАҺАНАЙ ДАЛЬБАРААНУУД

*Нэгэ һонин ушар болоһон...
Ойн нуурай эрьеэр ябажа ябат...
ни, шубууд шууяа татан үйлж...
бэ.*

*Шэртэжэ хараһамни, нэгэ б...
гэй узуурһаа бэгсэргэ ниидэш...
Ниидэһэн газартань ошожо х...
хадам, бамбаахай зөөлэхэн уур...
соо бэгсэргын гурбан дальба...
байба. Нэгэниинь һөөл томо, ...
гөө хоёрынь һая гараһан хэ...
тэй, хүсэд үдэ нооһо ургаашы...
нюсэгэн улаан юумэнүүд онгой...
жа һууба. Һанаад үзэхэдэм, ...
хаша шубууд үндэгэлхэдөө ...
удаан. Түрүүшын үндэгөө ор...
жа, дальбараагай гарамсаар, ...
шэ үндэгөө гаргадаг байна б...
Тиимэһээ түрүүшынь дальба...
түргэн томо боложо, дүүнэрээ ...
рууһална ха юм.*

*Бэгсэргын дальбараануудые ...
ража байтараа, саашалбаб. Т...
һөөгэйм нүгөө талаһаа нэгэ б...
хон нугаһан арбагад гээд нии...
шэбэ. Ошожо харахадам, нуга...
най уургай соо хэдэн үндэгэн ...
тэбэ.*

*Гайха, тагна! Намагай бэгс...
гын хажуудахана үндэгэлһэн яа...
гэнэн нугаһан гээшэб?*

*Таба зургаа хоноһон х...
тэрэл газараараа ябабаб. Нуга...
най уургайда ошоходом, үнд...
нүүдынь тэһэржэ, дальбараан...
гаранхай байба.*

*Байжа байтараа нэгэ һон...
бодол һанаандам оробо: «Нуга...
най дальбараа абаад, бэгсэр...
уургай соо хээд үзэхэ байнаа.
Нугаһанай хоёр дальба...
абаад, бэгсэргын томо дальбаа...
гай дали доро хабшуулжарха...
хажуудахи һөөгэй саана хорг...
шобоб. Уданьшегүй бэгсэргэ...
ниидээд ерэжэ, дальбараануудт...
хоол асарба даа. Уургай соо...
ороод хэбтэнэ. Тиипээр байн...
пииг—пииг гэһэн абяан ду...
даад, нугаһанай хоёр дальбар...
уургай сооһоонь һүрэжэ гара...
өөрынгөө гэр тээшэ яалхиргашоб...
Гайхалтай! Мяхашашье эхэ ...
буун гээшэ ондоол байна.*

М. БАРАНОВ.

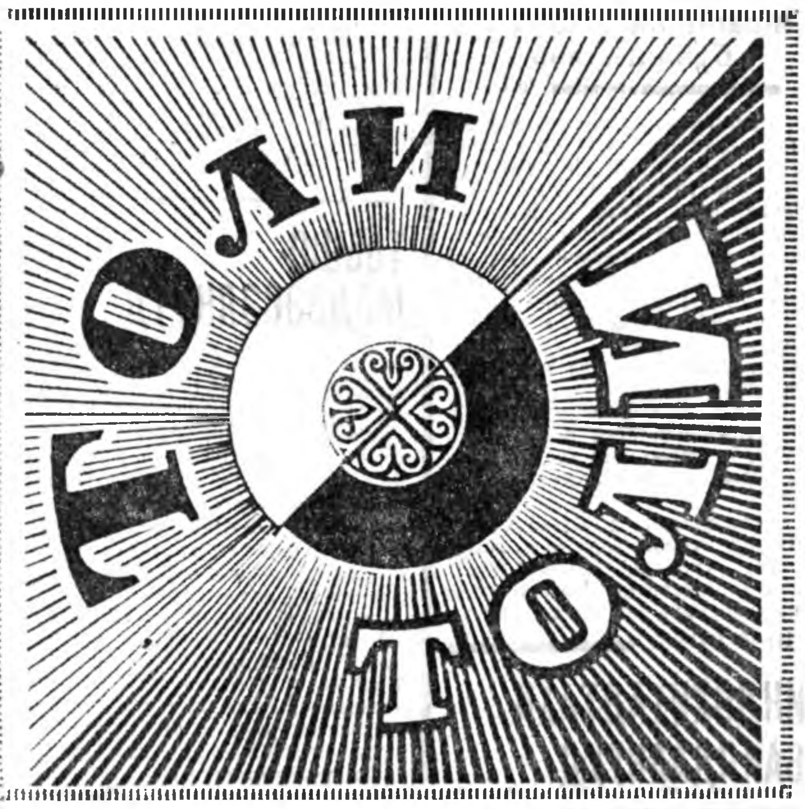

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- ЭХЭ-ГЕРОЙ ТУХАЙ.
- УРАН ШҮЛЭГЭЙ ДОЛГИН.
- АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛОЙ. АБДАРҺАА
- ХАДХУУ МҮРНҮҮД

Үнинэй газетын мүрнүүдһээ

46 ЖЭЛЭЙ УРДА ТЭЭ

1925 оной февралиин 15-да «Бурят-Монголой үнэн» газетэдэ иимэ мүрнүүдые уншанабди: 1832 ондо Санкт-Петербургын Наукануудай академидэ, мүн Казань хотын университедэй дэргэдэ буряад-монгол хэлэн дээрэ ном хэблэхэ типографи байгуулагдаа. Хожомынь, 1896 ондо Шэтэ хотодо баһа иимэ типографи байгуулагдаһан юм. Удаань хэдэн жэлэй хойто тээ 1900 ондо Владивосток хотодо хари хэлэ шудалха институт эмхидхэгдээ. 1907 ондо Шулуутайн дасанда (Загарай) монгол, түбэд ном хэблэхэ газарнууд (типографи). 1911 ондо ород гүрэнэй Монгол орондохи элшэн сайдай дэргэдэ монгол ном хэблэхэ газар бии болгогдоо һэн. 1919 ондо Шэтэ хотын, Шулуутайн дасангай ном хэблэдэг газарнуудые (типографи) нэгэдүүлжэ, Дээдэ-Үдэ хото асараад, ном барлалгын газарай һуури табигдаһан түүхэтэй.

О. ЦЫБИКОВ.

БАСНИ

ГЭШХҮҮР ӨӨДЭ

ГУНГА ЧИМИТОВ

Гэдэгэр монгосор Тонтогоол
Гэшхүүрэй шата дамжан,
Гэмгүй юумэ бэрее
Гэшхэлшэбэ ха өөдөө
Үндэр дээрэ гараад,
Үнөөхи Тонтогоол аашалба ха.
Үлүү ехээр, бүтэхэгүйгөөр
Үнэр гутуулжа гараба ха.

Тэсэжэ ядаад, Тонтогоолые
Тэндэһээ удангүй намнаба ха.
Өөдөө гараһан гэшхүүрынь
Үмхиршэһэн байба ха —
Одоо тиихэдэнь Тонтогоол
Орондог шарбан хнидэшоол.
Зангаар муу зарим амитадта
Захагүй хүндэ ямба олгоходо,

Үндэртэ гараад, һорхогоноод,
Үнэр гутуулаад һаладаггүй.
Тамираа бултанда мэдүүлжэ,
Тарайжа доошоо унахадаа,
Шабааһан шэнгеэр
Шалд гээд,
Шабар уруу
Шаагдашадаг...

Түнхэнэй арадай аман зохёолһоо

УРДЫН ЭХЭНЭРЭЙ ДУУНУУД

Бараан зүһэтэй морине
Бэриха яаха гэлсэнэл даа.
Баабайн олоһон газарта
Мордохо яаха гэлсэнэл даа.

Улаан зүһэтэй морине
Унаха яаха гэлсэнэл даа.
Уладай олоһон газарта
Мордохо яаха гэлсэнэл даа.

***

Үндэрэй оройдо үндэгэлһэн
Үбөөлжэн шубуунай тэнэгэйхи.
Үнэтэй үрисэ худалдаһан
Инбии, баабайн тэнэгэйхи.

Хадын оройдо үндэгэлһэн
Хайлгана шубуунай тэнэгэйхи.
Хайратай үрисэ худалдаһан
Инбии, баабайн тэнэгэйхи.

* * *

Шэнгэн сүүгээ шэмүүлхэдээ.
Сэсэн инбиим бэлэйш даа.
Шэрбэдэг даагаар
наймаалхадаа
Тэнэг инбии байнаш даа.
Үдхэн сүүгээ шэмүүлхэдээ.
Үргэһэн инбиим бэлэйш даа.

Үргэдэг даагаһар наймаалхадаа,
Үхэһэнш инбии байнаш даа.

* * *

Гэнгэр гэнгэр хусаһан
Гэнжэтэй нохойн тэнэгэйхи.
Гэнгинүүлһээр абаашаһан
Харнин эрын тэнэгэйхи.

Бамбар бамбар хусаһан
Бамбагар нохойн тэнэгэйхи.
Бархируулһаар абаашаһан
Харнин эрын тэнэгэйхи.

***

Хара түмэр суурга
Хаанай амбаар һахинал даа.
Хайран ябаһан бэемни
Харнин хоймор һахинал даа.
Хүхэ түмэр суурга
Хүнэй амбаар һахинал даа.
Хүүхэн ябаһан бэемни
Харнин хоймор һахинал даа.

* * *

Алтан, алтан суурга
Амхархаяа болёо даа.
Арбан ахай байбашье,
Абархаяа болёо даа.
Түмэр, түмэр суурга
Түтдэрхэеэ болёо даа.
Түмэн ахай байбашье,
Туһалхаяа болёо даа.

* * *

Гаргаһан баабайнгаа
хайрлаха һаань,
Галуун шубуугаар газарша
хээд,
Гараһан, түрэһэн нютагтаа
Гасаланшгүйгөөр харихаш
бэлэйб.

Түрэһэн инбиингээ хайрлаха
һаань,
Тохорюун шубуугаар газарша
хээд,
Түрэһэн, гараһан нютагтаа
Тулиншгүйгөөр харихаш
бэлэйб.

„ЁОХОР" НААДАН

Уһан далайдаа ябахадаа,
Онгосо, шамдаа найдая.
Улаад зондоо ябахадаа,
Нүхэр, шамдаа найдая.
Ёохой, ёохой яа,
Ёохорложо наадая.
Алтай, Хангайгаа дабахадаа,
Алаг даагандаа найдая.
Алас саашань харахадаа,
Алаг нюдэндөө найдая.
Ёохой, ёохой яа,
Ёохорложо наадая.
Бүлжамуурай наадан гээ,
Бусахадаа наадан гээ.
Булта зоной наадан гээ,
Буусаа тойроод наадан гээ.
Ёохой, ёохой яа,
Ёохорложо наадая.
Хараасгайн наадан гээ,
Харихадаа наадан гээ.
Хамаг зоной наадан гээ,
Хараасаа тойроод наадан гээ.
Ёохой, ёохой яа,
Ёохорложо наадая.
Нарбай торгон хормойгоо
Налбалзаса хатарая.
Нарһан модон налаашхын
Намхалзаса хатарая.
Ёохой, ёохой яа,
Ёохорложо наадая.
Хүрбэ торгон хормойгоо
Һалбалзаса хатарая.
Хуһан модон налаашхын
Хотолзосо хатарая.
Ёохой, ёохой яа,
Ёохорложо наадая.
Хонин малаа залажа,
Хадын наагуур зогсооё.
Хамаг зоноо зарлажа,
Наадан дээрэ зогсооё.
Ёохой, ёохой яа,
Ёохорложо наадая.

В. ТУЛАЕВ суглуулба.

ФЕЛЬЕТОН

ҮНШЭН ГАНСА ТРАКТОР

*«Үбэр Хангайн дабаанда
Үншэн сагаан ботогон бии»
(Арадай дууһаа)*

«Үншэн сагаан ботогоёо»
Үбгэд, хүгшэд, абгайнарай
Үгэлэн утаар татахада,
Үрэ зүрхэн уяржа,

Хатуу шулуу халаамаар,
Хадын горхо бусалгамаар
Хайрлаһан үнжэгэн мэдэрэл
Хайлан түрэхэл сэдьхэлдэш.

Эгээ мүнөө тад ондоо:
Эльгэ зүрхэн доһолхогүй.
Сухал уурай зэбүүрхэл
Сугларна сээжэ соо.

Бархан ехэ уулатай,
Байгал далай хаяатай
Хурамхаан һайхан нютагта
Харагдаһан нэгэ үзэгдэл.

Нюултагүй хэн юунһээшье
Нюдэнэй урда зогсоно.
Хамтын зөөридэ хайрагүй
Хатуушуулые һануулна.

...Һахалиин совхозой сабшалан
Хараха, үзэхэеэ мордобобди.
Хабшал соогуур зурыһан
Харгыгаар табилбабди.

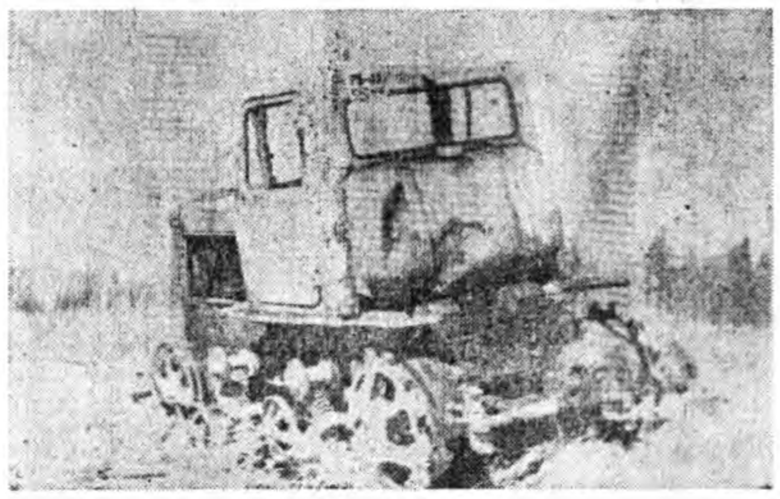

Дүшөөд модо гүйлгэлдөөд,
Дүлин хүбшын үнсэгтэ
Ори гансахан тракторай
Орбойн зогсохые харабабди.

Ойронь ошон гэхэдээ,
Ойлгобобди юунэй болоһые.
Гэнжэнүүдээ гээжэрхиһэн,
Газар руу шаагдашаһан

Үншэн энэ трактор
Үбэл, намар, хабарые
Үгтаа эндэ гансааран,
Үгаагдаа бороо, саһанда.

Үдэр ерэхэ бүри
Үнгэ зүһэнь хубилна.
Баруун, зүүнэйш һалхинда
Байха бэень жэбэрнэ.

Замда ябаһан заримашуул
Залхуурангүй тононо.
Үнэтэй деталь, оньһыень
Үлөөнгүйгөөр абана.
Үнгэрэгшэ намарһаа хойшо

Үншэрөөл даа трактор
Үгэлэн хэлэжэ шадахал һаа,
Үнил ябаха һэн эндэһээ.
...Гааргын совхозой
сабшалангые

Гайтай һайнаар сэбэрлээд,
Хурамхаан бусажа ябатараа,
Харгыдаа гэнтэ «үбшэлхэдэнь»,
Хайрагүй яндан эзэниинь

Хаяад түргэн арилаа һэн.
Халуун намарһаа хойшо
Харагдаа, үзэгдөөгүй.
Һахалиин талада хэбтэжэ,

Һандарха, жэбэрхынь түлөө,
Замай хүнүүдтэ тонуулжа,
Задагай болохынь түлөө
Волгоградай хүдэлмэришэд

Бүхы зүрхэнһөө оролдожо,
Булад энэ хүлэгые
Бүтээһэн болоно гээшэ гү?
Али Хурамхаанай ПМК

«Алдарта» хэрэгүүдээ
мүнхэлжэ,
Хүбшын дунда иигэжэ,
Хүшөө өөһэдтөө табяа гү?

Г. ДАШАБЫЛОВ.
К. ГАБАЕВАЙ фото.

ҺОРЁОНДО МЭНЭЛ ГАРАХАБДИ!

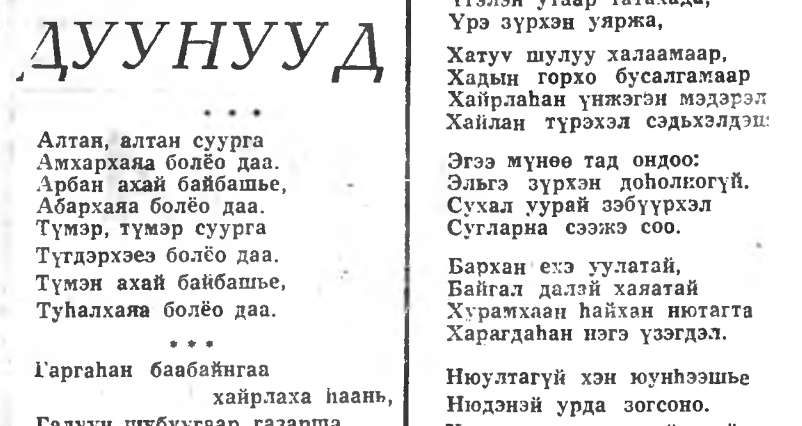

Хазаартал хурдан хүлэгүүдээр
Хангайл уужам талаараа
Харайлган гүйлгэхэ сагнай,
Хай даа, холошье бэшэл ха.
Уужам дэлгэн дайдаараа
Унин тооһо хөөргэжэ,
Дүнэн, дүнэн боронуудай
Дүрбэн табгай шүүрүүлжэ,
Урилдаанда түрүүлэн ерэхэ.
Урматайхан сагнай
Удааншье хүлеэлтэгүй, дүтэл
даа.
Хашараг мал адуулдаг
Хашан хээрнүүдые унаад,
Мүнөө дээрээ ябанабди,
Мэшээен харагты, ахайнар!

Д. ДУГАРОВАЙ фотоэтюд.

ЭНХИР КРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА:
13.05 — орон доторхи һонин. 13.10 — «Хүгжэмтэ киоск» гэһэн дамжуулга. 13.40 — үхибүүдтэ зорюулагдаһан мультфильмүүд. 14.00 — арадай ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан дамжуулга. 14.30 — концерт. 15.15 — һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга.
17.10 — уласхоорондын панорама. 17.40 — концерт. 18.15 — футболоор уласхоорондын уулзалга. Эндэ СССР — ФРГ-гэй футболистнуудай наадан дамжуулагдаха. 19.00 — «Время» гэһэн һүүлэй һонинной программа. 19.30 — «Свеаборг» гэһэн уран һайханай телевизиоонно фильм.
21.10 — «Ая-ганга».
22.30 — «Артлото» гэһэн эстрадын программа. 23.20 — Хүгжэмтэ уулзалганууд» гэһэн дамжуулга. 24.00 «Время гэһэн һүүлэй һонинной программа.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Тэ...
бэлдэлгэдэ — түрүү технологи...
түрүү бэшэг. «Летопись соревн...
ния» — суглуулбари. ТАСС...
шухала мэдээсэлнүүд.
Хоёрдохи хуудаһанда: «Хар...
салгын хэмжээн» — А. Само...
вой статья. «Эрдэмтэ-ухаалан...
хеогшо» — Ю. Тарнуев, В. ...
дыповэй корреспонденци. «Бор...
скдохи институт» — И. Поп...
гай статья. Түрэл орон доторх...
Гурбадахи хуудаһанда: «Саад...
— эрхим шэмэг» — Л. Дуб...
скаягай статья. Хилын саана...
ерэһэн мэдээсэлнүүд. АПН-эй ...
териалнууд.
Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Суб...
ний огонек». Нютаг нютагай ...
нин.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н 03545. Заказ № 1269.